

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BRNOȘIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOE DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub Nr. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

anul întreg și instituții 1000 lei
de omare 500 „
particular 12 luni 360 „
6 luni 190 „

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA
BUCUREȘTI I Str. Brnoșianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 6 LEI

SAMBATA 26 SEPTEMBRIE 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Un erou al voinței: VASILE CONȚA

— La a 60-a aniversare a morții —

de CONSTANTIN-STELIAN

Alătura de Nicolae Milescu și Mihail Eminescu, viața lui Vasile Conța — pe lângă o experiență bogată în literatură și suferință, în abnegație și intensitate de simțire — aduce o voință dărză, de un potențial supra-omenesc. Privind global viața marelui filosof român, de la primii pași porniți din modestul mediu din care a eșt, până la desăvârșita glorie la care s'a ridicat, vom avea perspectiva unui gigant al energiei spirituale.

Născut la 15 Noiembrie 1845, în Cahul, fiu al unui preot de țară, Vasile Conța și-a făcut școala primară la Ghindăoani și apoi la Tg.-Neamț, unde tatăl său fusese mutat ca paroh. Aici, și-a petrecut vârsta filosofului primii ani al copilăriei, împreună cu ceilalți frați și alți tovarăși de joc. De aici, a cules micul Vasile primele și cele mai profunde impresii despre poporul său; aici a învățat să înțeleagă melodia undulată a doinei, versul pînă de frumusețe și înțelepciune, faptele nădrăvane ale halucinelor din poveștile și baladele populare.

Astfel, vom înțelege dragostea și nostalgia lui, când de departe, va vorbi atât de dănos de ai săi, de locurile atât de dragi: „Nu voh uita niciodată frumoasa mea copilărie, care s'a scurs într-o ferice depăin în satul Ghindăoani. În lumea în care am înțeles, în această lume prefăcută, străină, nu am putut să găsesc acel aer înălțător, dăltător de viață... Și când mă apucă aleanul, fuer doina coborâtor din satul meu”.

În 1856 se însere, prin concurs, la Academia Mihăileană, ca elev bursier în clasa I liceală. Deși sârghiilor, Conța rămâne repetent. De rusine, și de teamă de a nu supăra pe ai săi, nu desălușește părinților neplăcută veste și pentru a acoperi neajunsul, primește să fie luat în gazdă la unul dintre profesorii săi, în schimb serviciilor de casă. Câștigă din ce în ce mai mult interesul și dragostea gazdei sale, dela care are mult de învățat. Cititului și pastorează; cărțile de literatură și știință din biblioteca dascălului său trec pe primul plan. Poezia începe să-l surdă și primele versuri prind viață pe filele catedrelor de teme. „La vârsta lui era un precoce; făcea versuri, citea

franzuzește, fără să-l fi dăscălit cineva, citea cărți însemnate și grele de priceput pentru o minte fragedă”, scrie profesorul său, Teodor Codrescu.

În primăvara anului 1862, încătusa clasei de cursuri și odăiței sale plină de vrăzuri, simte că-l înăbușește. Ca și lui Eminescu, i se pare că școala îl împedează libertatea de gândire. Prezența trupei de teatru a vestitului actor Lupescu îl apare, pentru moment, drept singura salutare, potrivită dorinței nestăvilită de a călători. Tot asemenea lui Eminescu, prietenul său de mai târziu, Vasile Conța este angajat ca suflor.

De acum, începe viața plină de

spini, cu aspectul ei tiranic, meinduplesat, calvarul pe care el va și să-l braveze ca pușini alții în asemenea împrejurări. Prin noua sa indeletnicire, talentul său literar prinde aripi și, pe lângă strictele ocupații, compune, prelucurează și traduce vodeviluri, cuplete, piese de teatru, făcând, chiar, și pe actorul. Cu toate lipsurile și neplăcerile vieții de actor, Conța se simte în elementul său. Zilele îi apar frumoase în tovarășia colegilor de trupă, și, mai ales, a tinerei și talentatei artiste Maria Bălușescu, care-l inspiră și-l farmecă.

(Urmare în pag. 4-a)

DESPRE PRIETENIE

În afara propriului nostru instinct vital, prin care dragostea de viață ne prinde rădăcini adânci în suflet, există o multitudine de elemente, interioare sau externe, dar cu profunde rezonanțe în noi înșine, care ne întăresc atașamentul față de acest atât de iubil și de unit atât de disprețuit încă și-l curmă din propria-le voință, curs al vieții. Vlahuță a pus o seamă din ele în cumpănă, într-o frumoasă dar și discursivă poezie, pentru a scrivi în sine ademenirile gândului de sinucidere. Dintre acelea ce au scăpat tabloului său enumerativ, noi desprimem de astădată acea comunicare ce se stabilește pe nesimțite sau dintr'odată între două suflete, le gânduri se unul de altul într'odată de perfectă unitate, încât primejdia unuia e resimțită cu aproape aceeași intensitate de celălalt, iar gestul de suprem sacrificiu pentru salvarea lui e făcut cu generozitatea pe care de obicei numai noi înșine ne-o acordăm. Mărturisim că după lucruri ne-au îndușos atât de mult ca o clipă pe care și de obicei numai noi înșine ne-o acordăm. Mărturisim că după lucruri ne-au îndușos atât de mult ca o clipă pe care și de obicei numai noi înșine ne-o acordăm. Mărturisim că după lucruri ne-au îndușos atât de mult ca o clipă pe care și de obicei numai noi înșine ne-o acordăm.

în învăluitoare ore de răgaz acordat fie, deschizându-și ințelegerea și neprecupețindu-și sfatul și atinarea pășurilor, a necazurilor tale, care bat de zor, împingând în cele din urmă cu putere, ca aburii sub capacul ce acoperă o apă în clocot, pentru a li se deschide zăgăzurile și a fi împărtășite, căci altfel, dă și-ți invențiază inima. E o dăruire sufletească reciprocă ce se întinde până la hotarele încheșării unei noi fize, complementare, cu puteri de viață sportive, care sparg limitele individualității, ale cărei contururi nu se mai zăresc sub fluidul osmozei decât prin felul distinctiv al fiecărei părți din indisolubilul cuplu de a-și dăruia ființa, a-și manifesta resursele și geandul lăstar al prieteniei.

Dar fluidul ce curge dela un suflet la altul, în sensuri reciproce, se întămpă să fie unori o simplă amăgire pentru unul și ignobil interes tănuț cu grije pentru celălalt. Vezi cu părere de rău că ești coplesit, că și se dă mai mult decât poți tu înțorace, — chiar decât ai aștepta, și faptul te doare, nu pentru că prietenia ar implica necondiționat paritatea de confesiune, de „serviciu” sau jertfă, ci pentru că propria mândrie și înșăși slăcăra amicitiei te determină să nu rămâi mai prejos. Iți închipui că cele două plante, cu rădăcini separate, dar care aspiră, parcă printr'o fatalitate a soartei, să-și înfrățescă într'o inextricabilă împletire ramurile, trebuie să crească într'un ritm egal. Și, atunci când ești pe cale de a-ți suplini atât lipsa ocaziilor cât și insuficiența resurselor printr'o recunoștință peste care adie părărea de rău a neajutorării, te vezi deodată aruncat deoparte din curentul ce-l stabilizeși mai mult tu însuși, lăsat pe mal, în văzduh, arătat cu degetul și admonestat ca un renegat de rând, cerându-ți-se în plus înapoi tot ceace și se dăduse înainte sub titlul de „dar” neștinor, transformat acum în „imprimut” ce trebuie neapărat întors. Și pentru că de obicei cel ce atacă cucerește adeziunea o-pintei publice, care își argumentează că atacul are motive temeinice sau e chiar șgândărit, ca un lătrat de câine provocat de haionale cu nuțaua țărîtă printre zăbrele; tu rămâi firește stigmatizat. Nu toți au avut neorocul să experimenteze că există oameni care și se dărușe și te ajută numai pentru a-și face apoi din aceasta un drept de a te umili și ponegri. Sfatul bun și-e aruncat în ochi cu reproșul că nu l-ai fructificat, dar și și-e cerut înapoi fiindcă l-ai îngropat în pământ, ca lucrătorul din parabolă și nu l-ai înmulțit, pentru a-l înapoia cu dobândă, cittele trăite împreună, din care poate aversea sufletească a amănădurora a câștigat, sunt răsbotezate ca irosire de vreme, iar bârfeala purii bate, ca un factor postal, la fiecare ușe. Iar tu-ți doșești amărăciunea de-a fi pus sămână bună lângă neștină, de a-ți fi trimis iezi bunei credințe și înțeleasă lupii perfidiei din poveste.

Priviri

de GEORGETA MIRCEA CANGICOV

Sburau din ulmii înalți părălute curii. Le juca cerul de primăvară și părăreca ca un rol împărășit. Era vânt și soare. Huia în casa noastră și cânta vântul ca iarna în viscol.

Un car mergea așale, boși rumegând cu botul înțins spre drumul prăfuit. Ochii lor galeși, alințați de gene lungi, priveau fanurile îndepărtate. Soarele crăpase ceafa. Era răcoare. Trecea carul prin părărăul limpede. Apa juca printre pietrocitele mari și alunecase. A trecut apa și carul se urca pe dămb înșpre costea lui Gheorghijă.

În soare, un pui de om cu pleoacă stătea pe pașiea înflorită încolăind pe degetele lui grășului fir de iarbă cu spic albastru. Era botos și muncea greu. O cărtăță răcăcită trecu pe lângă piciorușul lui. S'a aplecat, răzând, spre ea, s'o prindă. Dar degeaba. Cărtăța s'a furișat și puțul de om a rămas cu degetele înțins în iarbă. Clătina capul curii, în toate părțile, s'o mai vadă. „Unde-i?... S'a supărat...” Și și-a acoperit ochii cu pumniișorii, scâncind.

Din spre zări, se aude un vuet prin văzduh; deasupra câmpiei, norii alunecă în spre dealul bisericii de lemn. Plopii cimitirului se îndoaie mereu atingând clopotnița șubredă. Crucea de tablă tremura cu anipile păsărilor prînse în furtună.

— De unde vii?
— M'am dus la mormântul băietului. Eram singură printre atâtea cruci. M'au cuprins jalea și uritul.
— Și eu mă voi duce mâine, tot în șpre amurg. De ce oare nu le-am făcut mormântul unul lângă altul? Am fi mai liniștite.
— Ce are de aface. Sufletul nu li-e acolo. Ascultă poate vorbele noastre. Ce dor îmi este de el!
— D'apoi mie!

Amândouă femeile și-au luat drumul, pe cărarea scătuită. Erau departe acum. Mergeau lute pe potec dealului. Le fluturau, de aer, fustele negre și tulpă-nul alb.

La poarta țărnei, doi flăcăi, ostași ai Țării își strânceau mâna. Îndepărându-se, unul a întreat: — Încotro o iei, loame, măi?
— În șpre Vastui, măi Grigore. Apoi deacolo în șpre Nistru. Măi, ce-ar fi să mergi cu mine?
— Aș veni să le arăt eu, dar nu mi-e drumul șpre Răsărit. O iau șpre Tecuci. Sunt la căit domnului că-pitan.

— Iar, măi!
— Ei, laca ira, ce să fac? Și întorace capul în șpre Tecuci. Cu bine măi loame!

Grigore și-a văzut de drum măhnit, iar Ion, zămbind, urca șpre pădure, vorbind câmpilor.
— Iar, la căi! În căre și mă întorc, dar să fi fost acolo. Să trag cu tunul și să mă învățue fumul alb.

Din drăg umul s'a întors în sat, trăgând așale, după el, caful domnului că-pitan.

(Urmare în pag. 4-a)

NICU ENEA

La arat

SIMETRIA POESIEI POPORANE

de VLADIMIR DOGARU

Una din pricinile încântării nesățioase, pe care o a în mod regulat după lectura creațiilor poetice populare, decurge din caracterul lor de opere desăvârșite. Nu e vorba aici numai de o desăvârșire literară — în înțelesul că fondul și forma se unesc, dând ceea ce se chema mai vechi armonie, ori că d'n ele răsare ceea ce pe bună dreptate se crede a fi azi poezia: arta cuvântului — ci de altceva în plus, care nu ține nici de una nici de alta, dar care le cuprinde pe amândouă și care, explicat simplu, sună astfel: pe măsură ce sufletul se încântă mai mult, simți cum opera poetică în cauză devine din ce în ce mai înțregă; nimic nu i se poate lua, ori nimic nu i se poate adăoga, fără ca prin aceasta perfecțiunea ei artistică să nu sufere. Firește, caracterul de întreg al creațiilor poetice populare — e numai în aparență subiectiv. Noi nu le imprimăm caracterul de care vorbim, ci autorul anonim este acela care li-l dă. Prin genul său înăscut, el și se lase amănuntele la o parte, și nu leagă de loc episoadele de aici cu cele de dincolo.

Caracterul de întreg — și odată cu el și cel de perfecțiune literară — cu toate că acesta din urmă, având o sferă mai mare, are și cauze mai multe — derivă, în poezia populară, în afară de cele de mai sus — și din felul cum acțiunea este țărzurită, atât la început, cât și la sfârșit, de liniile cadrului. E cunoscut rolul pe care li are cadrul în poezie: izolează timpul și spațiu întâmplărilor de aci de cele din viața obișnuită! Izolarea aceasta se face totdeauna prin ceva simetric, așa că, având a vorbi de frumusețea și perfecțiunea poeziei populare, avem a ne ocupa de fapt de simetria ei.

Cel mai elocvent exemplu de simetrie din întreaga poezie populară română este, fără puțință de înșelare, cel pe care ni-l oferă balada Mănăstirii Argeșului. Nicăieri poporul român n'a fost mai meșter în arta construcției poetice ca aci. Versurile dela început — care, după cum se va vedea, sunt aproape identice cu cele dela sfârșit — încadrează conținutul baladei, ca rama cuprinsul unui tablou:

Pe Argeș în jos
Pe un mal frumos,
Negru Vodă trece
Cu tovarăși zece:
Nouă meșteri mari,
Calfe de zidari,
Și Manole zece
Care-i și întrece;
Merg cu toți pe cale
Să aleagă n vale
Loc de mănăstire
Și de pomene...

Aceste versuri apar și la sfârșit, cu scurtimea și modificările cerute de moment:

Pe Argeș în jos
Pe un mal frumos,
Negru Vodă vine
Ca să se închine
La cea mănăstire,
Fălnică zidire,
Mănăstire naltă
Cum n'a mai fost altă...

Citită în întregime, balada Mănăstirii Argeșului își face impresia unei splendide reprezentări de teatru, în care, sosirea și plecarea Domnului par niște tablouri, ce deschid și închid simetric desfășurarea acțiunii. E atât de întreg redată desfășurarea acestei acțiuni, în cât ai impresia că ea exista așa și înainte de conceperea artistică. Singur Eminescu mai reușește, în literatura cultă, să creeze asemenea stări de perfecțiune, prin elementele si-

metrice ale cadrului. Aproape fiecare poezie a lui prezintă acest caracter. E de ajuns să cităm Scrisoarea I, unde începutul și sfârșitul poeziei se aseamănă, în ce privește simetria, cu ceea ce am întâlnit în Mănăstirea Argeșului:

Când cu gene ostenite sara suflu'n lumânare,
Doar ceasornicul urmează lung'a timpului
[cărare;
Căci perdelele 'ntr'o parte când le dai, și în
[odae
Luna varsă peste toate voluptoasa ei vâpăie,
Ea din noaptea amintirii o vecie 'nțreagă
[iscoate
De dureri, pe care însă le simțim ca'n vis pe
[toate.
Sfârșitul, având aceeași componentă, recheamă
începutul:
Între ziduri, printre arbori ce se scutură de
[floare,
Cum revarsă luna plină liniștita ei
[splendoare!
Și din noaptea amintirii mii de doruri ea ne
[iscoate,
Amorțită li-i durerea, le simțim ca'n vis pe
[toate,
Căci în propria-ne lume ea deschide poartă
[ntrării
Și ridică mii de umbre după stănsul
[lumânării...

La ceilalți poezi nu găsim utilizat atât de mult cadrul simetric, ceea ce înseamnă că el nu apare decât la marii creatori de artă. În afară de legenda Mănăstirii Argeșului, cadrul simetric se mai întâlnește — ne referim numai la poeziile populare mai de seamă — în Mihai Copilul, Toma Alimoș, Salga — din colecția Alecsandri — în Restriștea, Dragostele, Săbărelul și altele din colecția G. Dem. Teodorescu. Efectul poetic este pretutindeni același. Iată, pe rând, elementele simetrice cu care se obține:

In Mihai Copilul:
La dealul Bărbat
Pe drumul săpat
Mergu hăulind,
Mergu chiuind,
Mihu copilaș
Măndru pănăș,
Copilaș de munte,
Pănăș de frunte.
Mergu el cântând
Din cobuz sunând,
Codrii desmierdând,
Din cobuz de os,
Ce sună frumos
Mergu cel voinic
Pe-un murgușor mic...

După ce asistăm la lupta, pe care Mihai Copilul o are cu cei „patruzeți și cinci, de halduci levinii”, poezia se încheie cu zugrăvirea apoteotică a aceleiași fermecătoare naturi:

Și cum zice 'nădat
Mihul cel voinic
Cu degetul mic
Armele-și ridică,
Pleacă pe potică
Cu murgul voios,
Prin codrul frumos.
Și'n urmă-i vuziește,
Codrul clocește
De-un măndru cântec
Cântec de voinic;
De-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os,
Ce sună frumos!...

O mână divină care ar fi deschis și închis privilegiu paradisiac a codrului românesc, n'ar fi produs mai mult efect poetic, ca autorul anonim al acestor balade prin cele două tablouri așezate simetric; unul la început și altul la sfârșit. Ca și în Mănăstirea Argeșului, poveștea de aci vine parcă din veșnicie și pleacă în veșnicie.

(Urmare în pag. 3-a)

Schimbarea zodiei

Așa-mi spuneam încă ieri, merou: amintire e numai — a unui ceas care-a fost orice vis pentru mâne. Lângă tine nici o lumină, nici o stea, nici un zeu nu rămâne. Uită Arcadial Ceasul, ce nu vrea să bată, nerotunțitul neîmplinitul, să-l uși. Ca brazda ta spicele n'au legământ, la curtea ta nu se umplu ulcioarele, până la tine de-abia străbate cuvânt din patrie unde domn este soarele. Basmul e totdeauna la alții, minunea aiurea și astrul în larguri — în prejma ta — nu! În imperiul negurii — tu cufundă-te și-adună-te'n praguri. Subi zarea joasă și fără pățanii cu jalea pe umeri perindă-se anii.

Așa-mi spuneam încă ieri, merou, călcând în jărână peste o floare, sau peste umbra surprinsă a vreunui zeu, ce calea-mi așine, dar nu rămâne.

Încă ieri, numai ieri, doar ieri mă apăram cu frică de zodia nouă ce se nădica. Și azi, dintr'odată, neașteptat, acest rășărit. Ce cântec nemăsurat! Ca unui orb vîndecat lumea'n lumină mi s'a lărgit. Puterile mișcă'n zenit. Deschid porțile: Timp neumbliat bine-ai venit, bine-ai venit!

LUCIAN BLAGA

ION ȘTEFAN

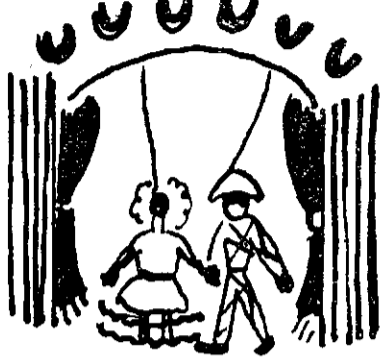
1) Vezi Tudor Vianu: Estetica, p. 124, Fundația regală pentru literatură și artă 1939.

Simple observațiuni

Un ochi înzestrat cu darul observației lesne poate constata că noțiunea de actor a suferit în conținutul ei o radicală transformare.

Actoria a devenit o profesiune ca oricare alta. Mai mult chiar, dintre toate profesiunile, se pare că singura aceea de actor este accesibilă oricui.

Este de ajuns să nu ai vreo înfirmițe fizică prea evidentă, și ești apt de cariera actoricească. Azi veștile de artist dramatic, răsar pe toate buzele.

De talent nu se mai vorbește. Într-un viitor nu chiar atât de îndepărtat, credem că înțelesul lui va fi complet uitat.

Astăzi teatrul înseamnă afacere. Și ca în orice afacere, cine are psihologie de slugă, poate spera la glorie.

Actorului zilelor noastre i se cer calități... negative! Actrițelor, însă li se cere o calitate și pozitivă: frumusețea! Aceasta este condiția de parvenire în teatrul sine qua non!

Este la îndemâna oricui observația că toate acțiunile frumoase fac cariera strălucită. Și cariera lor strălucită este pentru mulți sinonimă cu a avea talent. Au grijă de acest lucru gazetele de specialitate teatrale.

În orice domeniu, și ca atare și în teatrul, gălăgioși sunt incompetenții. Și numărul celor ce n'au nicio tangență cu teatrul este foarte ridicat. Deci, gălăgia marilor incompetenți a atins maximum de intensitate.

Ultimul atac serios pe frontul scenei este dat de discuri. Ei gândesc, — prost bine înțeles, — că a cânta „une chansonnette” și a face teatru, este unul și același lucru!

Teatrul a devenit astfel un cobai de experiențe. Acuratețea scenei actuale, precum și a perspectivelor celei de mâine, se impune cu o grabnică necesitate. Ea va depinde în largă măsură de felul în care incompetenții n'ar mai avea cuvânt în templul Thaliei.

Oridecâteori se anunță înființarea unui teatru, teatrului primesc evenimentul acesta cu o vie mulțumire, demonstrând prin aceasta necesitatea și oportunitatea unui nou teatru. Dar tot această explozie de bucurie pentru un viitor teatru, poate evidenția situația jalnică a actualei scene românești. De fapt, aici se găsește izvorul entuziasmului cu care se întâmpină nașterea unui teatru. În adevăr, anii din urmă, atât de bogată în teatre, ne-au dat nedorită posibilitate să constatăm șubreziența terenurilor pe care se construiesc templele Thaliei. Toate s'au dărâmat, fără putința unei reconstrucții. Nici un teatru „nou”, n'a reușit să mențină — nu să sporească — admirația unui public pe spinarea cărui trăiește. Toate, mai recent ori mai târziu, ne servesc cu dureroasă îngratitudine cupa amară a decepțiunii.

Nume de teatru cu circulație își dau în vileag goliciunea morală și intelectuală; vedete, mai mult ori mai puțin inutile, precum și atâtea formule de parvenire, marchează o fază de decadentă în evoluția și ierarhia valorilor actoricești.

Dealtfel termenul de „vedetă” este definitiv compromis.

Concluzia că teatrul contemporan respiră într-o atmosferă viciată, nu este deloc aceea a unui pesimist, ci a unuia care la poziție hotărâtă împotriva a tot ce nu este meritoriu, simțind entuziasmat pentru tot ce depășește o mediocritate, care pe terenul artelor este complet stearpă.

AURELIU DUMITRU

DUMINICA 4 OCTOMBRIE
SE DESCHIDE
EXPOZIȚIA
de
CARICATURI
GEORGE VOINESCU
la
GALERIILE KRETZULESCU
(lângă Palatul Regal)

SCENARIUL OPEREI ECRAAN

Poate alcătui
numai libretul
un spectacol?

Cronica muzicală DINA COCEA

IMPRESII DELA „BIENNALA”

O nouă privire peste țări și mări asupra muzicii contemporane a fost rotită de organizația „biennalei” dela Veneția, după câțiva ani de întrerupere a acestor excepționale de interesante cercetări pe viu.

Nu această întrerupere trebuie să ne mire, ci inițiativa reluării lor definitive, în ciuda nenumăratelor dificultăți pe care le impune războiul. A fost pentru muzicienii și muzică, o neașteptată bucurie.

Compozitori și interpreți din douăsprezece țări au fost chemați să-și spună cuvântul, să desvăluie tendințele, concepțiile și năzuințele timpului ce trăim, în creația muzicală.

Nu intenționăm a întreprinde aci descrierea concertului cu un concert, a celor desfășurate. Nu putem uita însă câteva aspecte ce ni s'au părut din cele mai însemnate și caracteristice, deosebit de valoroase și interesante artistice, notând și câteva concluzii ce ni se par dictate de însăși înfățișările epocii noastre, astfel cum „a fost pusă în lumină de „biennale” Veneției.

D-le Traian Lalescu

Am citit în „Universul Literar” articolul dvs.: „Sugestie pentru elevii de conservator”. Acestui articol, același elev de conservator apărut și privit cu simpatie în rândurile scrise, încercă să răspundă sincer, așa cum nu pot să facă întotdeauna unii dintre colegii mei.

Da, e drept, Domnule Lalescu, că toți visăm să ni se dea un teatru pentru care am muncit și am dat tot ce e frumos în sufletele noastre, tot ce am cules mai bun din anii petrecuți pe băncile roșii de visuri ale Conservatorului.

Ascultându-ne profesorul, toți ne dorim pe scenă, între reflectoare și lumină, urmăriți cu atenție, așa cum și noi sorbim fiecare cuvânt al maestrilor, în timpul orelor de clasă. Plecăm dela conservator promițându-ne să muncim zi de zi, clipă de clipă, pentru marea producție, nădejdea atâtor ani de sbucium. Vroim să jucăm, să dovedim că lângă generație nu are toate păcatele care i se aruncă în spațiile avem în inimă dragoste de muncă și speranță de realizări temeinice. Vrem să arătăm profesorilor noștri că din bogăția pe care ne-o împrăștie în orele de clasă, am adunat înfrigurată scânteie pe care le-am sădit adevărat în suflete.

Ne-am dat seama, că până la marea examene, din fața publicului avem nevoie de o cât de mică inițiere în tainele tehnicii teatrale. Ne-am dat seama că nu e vina noastră, dacă la producție, suntem stângaci și nu putem nuanța din cauza emoției. Vrem să jucăm cu naturaleță, dar brațele ne sunt prea grele și nu știm ce să facem cu ele, ne împiedecăm de covoare sau ne tremurăm mâna când ducem un pahar cu apă la gură.

Sunt lucruri pe care fiecare din noi le știe și vrea să le îndrepte. Pentru asta, ne-am sfătuit tot anul trecut și ne-am gândit să ne ducem la Domnul Director General al Teatrelor, să-l rugăm să ne dea sala Studio-ului, în dimineața când va fi liberă, să jucăm scene din piesele clasice ale autorilor studiați cu Doamna Alice Voinescu.

Entuziasmul a fost mare, am vorbit cu Maestrul Ion Manolescu, care ne-a sfătuit ce să facem. Am rugat-o pe D-na Alice Voinescu ca înainte de spectacol, D-sa să fină o conferință în care să explice strădanțiile și gândurile noastre frumoase. Apoi o delegație de patru elevi ne-am dus la Domnul Rector Mihail Jora, care ne-a dat o scrisoare

Concludent de împede a spărut pentru noi, în primul rând, vitalitatea, substanțialitatea și bogăția muzicii italiene actuale.

Fără a se face apel pentru concertele de prezentare la nici unul din maestrul ale căror opere sunt încă mai de mult de larg domeniu european, „biennale” a strâns totuși un belșug evident de probe al unui prezent muzical de prețioasă densitate și spiritualitate, dintr-o simplă plimbare prin ogoarele unei recolte care se poate astfel bănuși drept foarte abundentă.

Lodovico Rocca, al cărui stil, a cărui forță de descripțivitate și al cărui avânt liric ne-au impresionat, Francesco Lavagnino, al cărui quintet e o operă plină de viață, de culoare, de elan, au adus concertelor „biennalei” momente de deosebit accent.

Activele pulsații temperamental ale unui Gino Gorini, sobrietatea elocventă a lui Luigi Corsetta, amploarea expresivă a lui Riccardo Nielsen, iată tot atâtea revelări actuale ale Italiei în mu-

zică și numai câteva, prinse în fugă de obiectivul „biennalei”, din plinul unei emulații creatoare din cele mai active.

Printre aspectele dominante ale „biennalei” muzicale, trebuie numărate și acelea ce s'au datat Ravel și Elveției și Croației.

Marele oratoriu al compozitorului elvețian Franck Martin este o operă de seamă, de un conținut poetic superior, de o unitate expresivă și o vibrație lăuntrică rare.

Deosebit de interesant, de ingenuitate, de spiritual, a apărut și compozitorul croat Boris Papan-dopulo dintr-un original concert de cameră prezentat.

Germania, în special prin Fritz von Borries și Karl Hoeller, România prin Dina Lipatti, Japonia, Belgia, Olanda, au fost fiecare reprezentate prin compoziții a căror valoare a găsit ecou în elcudul „biennalei”, despre care vom continua să ne ocupăm și în cronica noastră viitoare.

ROMEO ALEXANDRESCU

să ne adunăm în orele libere și să repetăm până la epuizare.

Pe câțiva fericiți și gâtuți și credeau că visul se va realiza. Iar ceilalți, cei mai mulți, se plimbau ca și până acum pe bulevard, sau trambășând în cele patru colțuri ale cafenelelor bucureștine, că... în curând vor juca la Național.

Credeam și noi, ca și D-sa acum, că având sala, totul va fi ușor de înfăptuit. Ne-am dat seama curând că nu e așa și că noi, elevii de conservator trebuie să ne căutăm sufletele, să schimbăm felul de a judeca. Atăta timp cât aerele de vedetă și superficialitatea cu care trecem peste roluri nu vor fi îndurate, cât fetele nu vor renunța la ideea că teatrul se face numai cu lux și admiratori, cât vom veni la clasă ca la cafenea, numai pentru bărfă și distracție, nu vom putea ajunge la rezultatele pe care le dorim.

Elevii de conservator se plâng pretutindeni că nu li se dau roluri pe măsura lor, că trebuie să joace numai vafeți și jupăne, fără să-și dea seama că ar trebui să muncească ca să ajungă până unde fiecare visează.

Când ești fericit că ai o leasă și totuși nu joci, când mulțumirea și-o dai numai luxului și banilor e adevărat că uși de muncă și suflet. Elevul de conservator trebuie să știe că marii noștri oameni de teatru și-au dat sănătatea și viața pentru artă. Când va învoia că pe scenă nu au loc decât cei cari au muncit și au știut să renunțe la mulțumirile efimere, abea atunci va putea să se plângă și să ceară drepturi.

Vă mulțumesc pentru credința pe care ați avut-o în noi. Elevu,

RALUCA ZAMFIRESCU

Ne-am dus la Domnul Director General al Teatrelor, înarmați cu scrisoarea salvatoare, cu entuziasmul și tinerețea noastră.

După ce ne-am plimbat o oră în fața ușii directoriale, neindrăzind să intrăm, după câteva minute de bălbăielii din cauza emoției, am reușit să spunem ce vrem. Cererea ne-a fost aprobată. Aveam deci sală.

Acum, muncă și... succes! După aceasta, vă așteptăm, desigur să ne dăm peste cap. Să nu mai eșim din clasele de curs,

Îndrăgostit

Niciodată banala frază „Este o artistă mare pe care trebuie să o cunoască toată lumea... etc.”, nu a fost mai la locul ei și mai cu dreptate aplicată de-

Din ecran în ecran

Ați văzut ce senzație de gol, de ruină, vă strecoară în suflet, un stâlp de telegraf, strâmb și noduros, pe care-l prindeți în ochi din goana trenului? Este singurul obiect care vorbește.

Este cel mai autorizat reprezentant al naturii moarte... Vă amintiți de finalurile filmelor, celebrului comic mut?

„O șosea și-un popas la un stâlp de telegraf...”

Marele mim îl așează slături de el, ca pe un camarad. Suferă împreună, pionierul artei triste și pionierul cel mai năpăstuit, al civilizației.

De câte ori n'a alinat suferințele eternului îndrăgostit, care plângea, rezemat de el, cu muștața lipită de lemnul lui rece și strâmb...

Și în tarbă, alături, uitate, pâlăria tare și bstonășul de trestie... În el, amândoi, era viața.

Figurație! Masă care desfăcută în atomi devine anonimă...

În fiecare anonim svăcnește o speranță... Dar câte speranțe devin realități?...

Sunt puține, dar interesante cazurile în cari un figurant devine stea... De cele mai multe ori forța majoră... un accident... N'ai pe altul la îndemână și lei figurantului, care cunoaște mai bine situația.

Și pe prăvălirea unuia, se ridică altul... Și masa figuranților, minus unul, speră mai departe.

PANAIT PIETRARU

COSTIN ILIESCU

ECRAN

CINEMA ARO: Maroo Visconti

Cum acțiunea acestui film dela „Aro” se petrece în timpurile medievale, totul decurge în stilul cel mai elegant posibil.

Regisorul Mario Bonnarol speculează excelent situațiile create de subiect, reușind să redea atmosfera reală a timpului și mai ales să transporte spectatorii și în special spectatoarele în vremurile când pentru mâna unei femei, bărbații își riscuau viața. (Pe-atunci, ne-

cât acum, când o scriu chiar în fruntea acestei note.

În adevăr, iată o actriță care în cadrul acestei lumi, prea îngustă pentru unii, disprețuită de alții, ne poate face să simțim și înțelegem, cu puterea de simpatie vie și caldă a unui suflet bogat, luptele lăuntrice, bucuriile și suferințele, cași tragediile tainice care sbuciumă cele mai umile existențe.

În mai toate rolurile pe cari le-a jucat, găsim, îmbinate în chip fericit, viziunea ageră a manifestărilor exterioare ale caracterelor, cu intuiția adâncă a psihologului care izbutește să

prindă sentimente etern omenitești.

Admiratoare a naturii, pe care încă din copilăria sa o pune mai presus de orice, ajunge apoi a creea tipuri omenitești, pe care, în mod logic le clasifică după gradul lor de fidelitate în a ceea ce nenumăratele aspecte ale naturii.

Stând de vorbă cu d-sa își vede zice: iată o conștiință.

Dar când traducerea neîngădite, lasat, la bunăvoia tălmăciului — om de literă — sunt uneori atât de slabe, sau, în orice caz, inferioare originalului (afară de cazul cu piesa lui Emmerich Madach, „Tragedia omului”, a cărei traducere, făcută de Octavian Goga, se spune că e mai valoroasă decât originalul), ce pretenții putem avea dela traducătorii libretului, cari, pe lângă că dau dovadă de o totală lipsă de cunoștințe muzicale (și aici e nonsensul), mai arată și o lipsă de spontaneitate a condeiu-

„Făcutul” în artă e necesar, fiindcă denotă o muncă serioasă, dar „facticele”, casna inutilă până la epuizare, nu numai că nu e artă, ci, de cele mai multe ori, revine la un șir de cuvinte înghesuite cu nemiluita, pentru ca traducătorul s'o poată scoate la cap cu numărul silabelor, omițând, cu totul, preocuparea artistică, din activitatea lui de „traducător”.

„Făcutul” în artă e necesar, fiindcă denotă o muncă serioasă, dar „facticele”, casna inutilă până la epuizare, nu numai că nu e artă, ci, de cele mai multe ori, revine la un șir de cuvinte înghesuite cu nemiluita, pentru ca traducătorul s'o poată scoate la cap cu numărul silabelor, omițând, cu totul, preocuparea artistică, din activitatea lui de „traducător”.

Mario Visconti rămâne însă în suflet cu amprenta acestei dureroase decepții.

Intr'al treilea act al filmului, îi apare în cale fiica fostei lui dragoste anume contesa Bica del Balze, (a cărei mamă murise în actual întâi cu numele lui Mario Visconti pe buze).

Cum filmul face să fie văzut, lăsam cititorilor noștri surpriza de-a descoperi cum se rezolvă conflictul de mai sus.

Frumoasa Maria Lotti și Carlo Ninchi sunt excelenți în rolurile lor.

Probabil debutant, cu o a-lură prea pronunțată feminină, Roberto Volpe în rolul lui Ottorino, e departe de-a impresiona spectatorele cum s'ar cere unui cavalier medieval. Diferența între el și Carlo Ninchi, ca actori fiind supăra-tor vizibilă.

ADRIANA NICOARA

O dramă are regulile ei bine stabilite și cari nu pot fi depășite, nici omise; ori libretul este o lucrare dramatică minoră, care trebuie să împacă și cerințele muzicii, ce-l întovărășește; adică să se integreze total între latitudinea și longitudinea părții muzicale...

Un libret, fără muzică, poate constitui o lucrare dramatică serioasă? Fără îndoială, nu. Se știe un singur compozitor, ale cărui librete (personale) pot fi, prin slăneea lor, spectacole dramatice. E cazul lui Richard Wagner, care a avut și norocul de-a fi tălmăcit, în țara noastră, de un poet de talia lui St. O. Iosif, care l-a înțeles păstrându-i atât imaginiile, cât și metrul original al textului său; fiindcă aceasta e par-tea cea mai importantă a unui text care are menirea să explice o creație muzicală; să nu fie în dizonanță cu muzica.

Trebuie ca atât sensul muzicii, cât și sensul textului (Prosodia) să urmeze un șir de accente bine stabilite și necontradictorii.

Poate că de aici a venit și zicala italienească:

„Si canta comme si parla”.

Așa dar accentele vorbirii, cari se întrebunțează și în prosodia de toate zilele, aceleași accente trebuie să cadă exact și în muzică, dând ocazia textului să se înfățișeze ca un schelet brut al ritmului partiturii muzicale.

Astfel, se întâmplă ceea ce știm din majoritatea traducerilor libretelor, de către oameni lipsiți de simțul și urechea muzicală... Se naște un conflict între accentele muzicale și accentele limbii în care a fost tradus libretul și care nu este, cătuși de puțin, asemănătoare limbii mame.

Așa se explică de ce auzim, câteodată, la Operă, o notă lungă, careia îi corespunde în text un „i” sau „l”, care cântate, se deformează, se alterează și devin ceva de nesuferit...

Autorul libretului desigur că a știut asta și a pus nota lungă pe un „a” sau un „e”; dar traducătorul, care e fericit că a găsit rima și nu se mai gândește și la interpretarea muzicală, trânteste în dreptul notei lungi un „i” de-l crapă capul cântă-rețului.

Dar când traducerea neîngădite, lasat, la bunăvoia tălmăciului — om de literă — sunt uneori atât de slabe, sau, în orice caz, inferioare originalului (afară de cazul cu piesa lui Emmerich Madach, „Tragedia omului”, a cărei traducere, făcută de Octavian Goga, se spune că e mai valoroasă decât originalul), ce pretenții putem avea dela traducătorii libretului, cari, pe lângă că dau dovadă de o totală lipsă de cunoștințe muzicale (și aici e nonsensul), mai arată și o lipsă de spontaneitate a condeiu-

„Făcutul” în artă e necesar, fiindcă denotă o muncă serioasă, dar „facticele”, casna inutilă până la epuizare, nu numai că nu e artă, ci, de cele mai multe ori, revine la un șir de cuvinte înghesuite cu nemiluita, pentru ca traducătorul s'o poată scoate la cap cu numărul silabelor, omițând, cu totul, preocuparea artistică, din activitatea lui de „traducător”.

PĂTRAȘCU ION SĂRBUL

PĂDURE ADORMITA

În colecția „Universului Literar” va apare cartea de poezii a d-lui Virgil Gheorghiu intitulată „Pădure Adormită”, cu un desen de G. Voinescu.

DIN PRICINA lipsei de spațiu, continuarea studiului d-lui I. Frunzetti: „Pelsajul liricului Lucian Blaga”, ale cărui dimensiuni în-treceau prevederile redacției, se va publica în numărul viitor, odată cu studiul despre „Leo Frobenius și Lucian Blaga”, datorit d-lui Cornel Irimila.

„VĂMILE VĂZDUHULUI”

se numește noul volum de poezii al d-lui MATEI ALEXANDRESCU care a apărut de curând în colecția „Universul literar”

JOHANNES BEER

a publicat o foarte prețioasă prezentare a literaturii germane din ultimii o sută de ani. Cartea se numește „Deutsche Dichtung seit hundert Jahren” și a apărut la Stuttgart în editura Franckh.

În cuvintele către cetitor, autorul subliniind, în mod special, scopul lucrării sale, atrage atenția că „această carte tratează despre scrisul german ca despre o putere vitală în cadrul poporului... Nu e o istorie a literaturii în înțelesul înțelesului al cuvântului; ea vorbește numai despre acel scris care este vital în timpul nostru... Nu este o carte de consultat, ci una care trebuie citită. Și această carte nu vrea să fie citită în locul scrisului propriu zis, ci numai să călăuzească înspre el... Și vrea să întărească voința și curajul nu pentru „savurarea” scrisului — cu alte cuvinte nu pentru considerarea lui drept „umplutură de ore libere” sau drept „surrogat al vieții” sau „filosofie camuflată”, ci spre a-l trăi, spre a-l primi adică numai cu inimă deschisă și a-l face să lucreze ca un fel de piatră de încercare asupra conștiinței noastre. Și cartea aceasta se o-

NOTE GERMANE

— recte Kramer. Și cât de profetic sună cuvintele unui Gorch Fock: „Când un popor nu mai este în stare să se ridice ca un singur om, atunci un om trebuie să se ridice ca un popor” (1916).

Ca o zodie nouă au mijit în inimile și mințile tuturor nemților aceste cuvinte și asemenea unei mântuirii promise. Nici o putere din lume nu a putut împiedeca intruparea lor. Iată, putem zice, încă o dovadă, de astădată pe înțelesul tuturor pământenilor, pentru adevărul cuprins în de atâtea ori și cu atâtea stăruință dezbătutului verset: „La început a fost cuvântul”. Toate forțele vii ale Germaniei ide după 1918 întind, ca la un semn nevăzut, pânzele și cărnesele către unul și același port, căci simt, instinctiv sau oricum altfel, că în rătăcirile s'a păstrat ceea ce nu poate fi nicicând ucis: Spiritul etnic. Toți iacești „copii ai timpului” — subliniază cu simplitate genială Hans Carossa, — „vor să înfaptuiască ceea ce li sfătuește vocea lăuntrică, fie și lucrul cel mai mărunț; acesta e un dezlănțuitor pe care-l picură în candelile de pe morminte și numai în cele de toabe zilele li se arată, câteodată, lumea de mai presus de noi”. Și mai departe: „Noi, luați în parte, nu suntem doară nimic; noi avem valoare numai prin faptul că legăm de ceea ce este vechiu și sfânt nouă, necunoscutul care vine”.

ACEST TRECUT VIU.

și numai în măsura în care poate fi el viu, îl interesează pe Johannes Beer. Nu sub specie acertamentalis, ci sub specie vitae. Nu recile perfecțiuni de muzeu, ci întruhipărite consonante în însăși alcătuirea sufletului nostru. Nu principiile geometrice ale vreunui șir de judecăți montate ingenios spre a da un edificiu de cugetare, ci purtări via și caldă pulsare a pîdei evanghelice, propovăduire a destinului nostru însuși și lămurirea tuturor pozițiilor noastre față de acest destin care-și ordonă, fie ca și fiecărui dintre camarazii tăi, o anumită misiune: Misiunea — die Sendung — și anume misiunea de a da om de acțiune, om de știință, literat, artist, cultivator sau orice ai fi tu în cadrul destinului pe care-l are poporul ce te-a născut. Văzuți din această perspectivă, literatura, asemenea fiecărei indeletniciri spornice, capătă un înțeles mai apropiat

GERHARD SCHUMANN

drează omul german tânăr, fie el tânăr ca vârstă sau tânăr ca inimă”.

După o serie de foarte juste considerații cu privire la literatura din spațiul vital al poporului german, autorul înfăptuiește proza epică, drama și poezia. Dar prezentările sunt în așa fel făcute încât toate genurile acestea rămân puse în raport direct cu istoria și destinul nemților. Proza epică, — Joannes Beer li spune povestire (Erzählung) — e studiată organic și real, fără de refugii la vre-o schemă din cele obișnuite. Istoria, războiul mondial trecut, contemporaneitatea, trecutului pururi viu, anecdota, peisajul natal, basmul, legenda, scrisul dialectal, destinul nemților de dincolo de fruntărele etnice, însul în evoluția lui, familia, clasele sociale, destinul omenească în genere, toate acestea constituiesc tot atâtea prilejuri de cercetare și verificare a materialului literar luat la contribuție. Drama și poezia nu rămân mai prejos. Să reținem câte ceva din cele peste 200 de pagini de text.

Mathias Claudius îi scriese odinioară fiului său următoarele: „Cuvintele sunt numai cuvinte și, acolo unde le vezi că se mișcă ușor și repede, fii pe pază; căci cași cari au o căruță cu mărfuri în urma lor, merg la pas încet”.

Iară Josef Hofmiller (1872—1933) — un fel de Calistrat Hogor german, — puseși și el o problemă crucială când arătă că „Întrebarea: Ce este nemțesc? e, pentru noi, o întrebare pe viață și moarte”. Johannes Beer pornește dela punctul înscris între coordonatele acestui sistem, căci numai el poate fi punct de vedere și de plecare german valabil pentru toți nemții de pretutindeni și din toate vremile, punctul de intersecție a tuturor năzuințelor unui popor care stie, până și'n cele mai cumplite dezastre, că ultimul său razim lumesc, dar și metafizic în același timp, este numai patria; acea patrie care dă înțelesuri ultime și foarte mari tuturor jertfelor pe cari i le aducem, chiar și atunci când aceste jertfe nu sunt decât pur și simplu jertfe gratuite; și acea patrie care, pentru toate neamurile lumii, rămâne singurul spațiu vital nesupus confiscărilor sau îngustărilor vremelnice. Totul ce a produs mai frumos și mai de preț genul creator german se situează în cadrul ei, al patriei nemțești și, invers, toți cei ce au căutat să o umbrească sau să-o terfelească valorile nu au nici o legătură directă cu ea. Crunta luptă din 1914—1918, cu atât de pe drept sau pe nedrept umilitoare-l urmări pentru nemți, a fost simțită, transfigurată și înfăptuită într'un fel de cătră un Ernst Jünger, Edwin Erich Dwinger, L. Fr. Barthel, Britting, Otto Gmelin, Rudolf Binding și Hans Carossa, — ca să nu-l numim decât pe câțiva din cei mai cunoscuți, — și cu desăvârșire altfel în faimosul „Nimic nou în aer” al lui Erich Maria Remarque

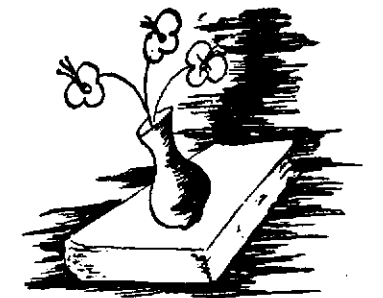

HANS JOHST

realității. Ea va fi germană în planul de manifestare al sufletului german, franceză în cel al sufletului francez, românească în planul destăinuirilor sufletului nostru românesc.

Johannes Beer revizuește valorile literare din ultimii o sută de ani, le racoardează, le scoate la lumină izvorul acoperit de grohotișul vremii și dovedește că, în ciuda tuturor foarte savante și complexe viclenii, etnicul nu poate fi nesocotit sau desființat prin actul de negare sau prin vre-o conspirație a tăcerilor.

Dece se petrece această minune? Fiindcă viața națională poate fi eclipsată, nu însă ucisă. Și fiindcă, precum subliniază așa de nimerit Wilhelm Schäfer undeva în ale sale „Treisprezece cărți ale sufletului german”: „Un popor poate trăi numai în conștiința mistului sale, în credința fermă în idealurile sale care, la rândul lor, sunt ancorate în ultimele realități și nu în nescavata interes”. Parafrazând, am putea spune: Un scriitor poate presta opere

valorose numai în măsura în care, fără a se robi vreunei tendințe (căci în tendințele de orice categorie zace interesul), slujește sincer și conștient evanghelia poporului său, idealurile, cu alte cuvinte, cele mai mari ale acestui popor. Și slujitori în sensul acesta au fost și sunt toți marii scriitori, iară în secolul din urmă tocmai aceia pe cari i-au nesocotit mai mult „istoriile literare” alcătuite cu anumite scopuri internaționalizante.

Johannes Beer restabilește proporțiile, sau, mai bine zis, îndepărtează de pe afrescul literaturii germane etnice totul ce i se suprapune pe nedrept. Și astfel vedem pășind în planul întâi figurile unor Aleris, Anzengruber, Bartels, Binding, Busch, Claudius, Dahn, Dauthendy, Dehmel, Frostehüllshof, Ernst, Flex, Fock, Fontane, Freiligrath, Freytag, Gelbel, George, Gmelin, Grabbe, Grillparzer, Groth, Halbe, Hauff, Hebbel, Hoffmann von Fallersleben, Holz, Huch, Ricarda, Keller, Liliencron,

EDUARD MÖRIKE

Löns, Ludwig Otto, Morike, Morgenstern, Raabe, Reuter, Rilke, Rosegger, Scheffel, Spitteler, Stifter, Storm, Sudermann, Thoma, — iar dintre cei în viață încă stăruindu-se în rândul marilor apărători ai etnicismului german pe: Alverdes, Anacker, Barthel, Bethge, Blunck, Brehm, Britting, Carossa, Fechter, Finkh, Griese, Grimm, Hauptmann, Gerhart, Johst, Jünger, Kolbenheyer, Kurz Isolde, Lersch, Lincke, Meil, Meyer, Miegel, Münchhausen, Böries Schäfer, Schiracher, Schnack, Seidel Ina, Stehr, Vesper, Waggen, Weinheber, Dwinger, etc.

Johannes Beer, în calitatea sa de director al bibliotecii populare din Frankfurt a pus la dispoziția cititorului o carte care fără a neglija imperativele categorice ale manualului științific de istorie a literaturii, este un INDREPTAR, și anume îndreptar despre izvoarele de totdeauna ale simțirii și plămăuirii nemțești.

Simțirea și plămăuirea aceasta nu e, cum greșit au crezut și mai cred unii, irisin filosofic tenebros, materie informă și greoaie sau materialism obiectiv, ci dimpotrivă: simțire pură, luptă pentru forma specifică germană și idealism cu accente mistice creștinești. „A fi om înseamnă a fi luptător, a fi german” (pentru noi români a fi român și numai român!) — înseamnă a slui cauza cea mai înaltă, a fi tânăr și a-și păstra credința și entuziasmul. Cine se așteaptă la lucrul cel mai înalt, va rezolva și ceea ce este cel mai greu”, — scria Hermann Stehr. Și tot el mărturisa: „Numai nebunii, criminalii și mărginiții mai pot crede că egoismul materialist aduce fericea, oă simțirea poate înlocui puterea, că simțirile nu ar fi emanațiuni ale sufletului și că sufletul nu are nici o legătură cu sufletul universal, cu Dumnezeu... Dragostea nu este bun plac ci necesitate”.

Ori, scrisul german autentic a fost, în gradul cel mai înalt, cucerire dureroasă uneori și întodeună dărză a trei culmi: estetică, etic, etnicul. Niciodată esteticul pentru estetic nu s'a bucurat de prea mare trecere la nemți. Spiritul german nu-l acceptă pur, căci esteticul pentru estetic i s'a părut, în toate vremile, joc frivol. Dar nici numai eticul nu l-a ispitit, căci același spirit german îi resimte prea tragic prezența nudă. Cât privește etnicul, acesta i-a fost, ca în cazul tuturor popoarelor chemate, DESTIN.

În dimensiunile esteticului, eticului și etnicului s'au jucat și se vor juca toate dramele sufletului german apocaliptic, adică revelatoriu. Cartea lui Johannes Beer este un foarte interesant și original vademecum pentru veacul trecut, dar și terminus de pe cota căruia poți întrevădea nu mai puțin interesante și originale lupte viitoare.

TRAIAN CHELARU

Vizuină

Inimă, adâncă vizuină
cu mireasmă putredă și-amară...
Ce sălbăteciune, ce jivină
și-a lins rănilen' culcușul tău de fiară?

Că frunzișul tău numai venin e,
cheag de sânge, lăncedă rugină...
Ce jivină a murit în tine,
inimă, amară vizuină?

O fi fost, sălbatecă, stufoasă,
desnădejdea care-ai s'a stins?
Sau tristețea — vulpe lumecoasă —
rănilen' în besna ta și-a lins?...

Nu știu, inimă, ce rea jivină
a gemut în fundul tău și s'a sbatut, —
dar duhești ia moarte și-a trecut,
inimă, amară vizuină...

RADU GYR

Altul mai crunt

Mari și viteji
Suntem și noi:
Țară de cneji,
Munți de eroi.

Alte trăiri,
Fraților blânzi.
Pași și priviri
Înspre izbâzni.

Piscul nu-l ai
Stând sub o stea,
Peste el sai
Și-l vei avea...

LEONIDA SECREȚEANU

Ion Istrăteanu

Florul rece pe care l-am simțit în clipa în care am cetit într'un ziar de dimineață vestea morții lui Ion Istrăteanu, îl simt și-acuma, când rândurile acestea trebuie să vestească plecarea lui dintre oameni. O smucitură, ca aceea pricinuită de o lovitură piezică, mi-a fulgerat inima și gândul, oprindu-mă pentru o clipă în marginea vieții: A murit așadar și Ion Istrăteanu.

„Parcă îl văd” — așa încep de obicei evocările tuturor celor plecați, și când încerc să prind alte cuvinte ca să le așez în ordine lângă acest loc comun, îmi dau seama că nici eu nu pot încape decât astfel.

Parcă îl văd, strecurându-se vijelios (aceasta e expresia) pe ușa redacției noastre, cu un maldăr de hârtii la subsuoară, strâns în uniforma lui de sublocotenent din aviație, cu un surâs larg și generos, înflorindu-i obrazul. Jovial și furtunos, (aceasta era temperamentul lui) înfrunzind oamenii și viața, strecurând însă de multe ori lângă această jovialitate, un surâs amar și ironic pe care puținii i-l sesizau.

Plin de elanuri și de proiecte, acest magistrat care acum se odihnea sub tunica ostășească, era nu numai un prieten al scriitorilor, ci el însuși un scriitor. Puținele pagini pe care ni le-a lăsat publicate, stau mărturie, iar un „fragment” pe care nu de mult ni-l făgăduise, zace acum în cine știe ce caiet, mocnind în sertar.

Pe Ion Istrăteanu l-am iubit, pentru că era un om făcut să fie iubit și prețuit, un suflet generos și drept. Iată de ce umbra lui nu o pot reclădi din amintiri de boemă (și câte sunt de acestea!) sau de cafeana, ci dintr'un episod pe care îl situăm cu abia două luni în urmă. Umbră puțin de acest timp duș, romantismul nu-i va știrbi însă adevărul.

Ne întâlnisem, întâmplător, într'un tren care ne ducea înspre un oraș din Oltenia. Am călătorit câteva ore în vagonul restaurant, pălăvrăgind câte în lună și'n stele. Un frate al său ne făcea tovărășie la cuvinte, dar și la pahare. Și nici unul din noi nu ar fi putut să creadă măcar, în noaptea limpede, tăiată de scrâșnet de șine, că trenul acela ne ducea și înspre moarte. Atunci ne-a istorisit Ion Istrăteanu multe din isprăvile sale, pe care mai târziu le vom scrie în tihnă. Vorbea despre aripi și cer, despre aripile și cerul care cu două luni mai târziu aveau să-l prăvale ca pe-un erou, lângă tulburile ape ale Volgei.

Târziu de tot, în noapte, am coborât cu toții pe peronul tă-

Dacule, hai,
Sângeră'n risc
Pentru alt plai,
Pentru alt pisc!

Visul mărunț
Strâns e în chingi
Altul mai crunt
Ca să învingi!

NOTE ITALIENE

ROMANA

revista care apare în fiecare lună la Florența, dedică numărul din Iunie a. c. amintirii lui GALILEO GALILEI, cu prilejul împlinirii celui de al treilea centenar dela moarte. Printre articolele publicate în numărul pomenit, merită toată atenția cel semnat de Giovanni Gentile, adică tocmă conferința comemorativă ținută la Pisa la 17 Iunie a. c., intitulată „La filosofia di Galileo”.

Un titlu destul de curios pentru cei ce cunosc numai parțial titanica activitate a lui Galilei S'a vorbit despre matematica lui Galileo, despre inițiatorul, într-o oarecare măsură, a mecanicii, despre astronomul Galilei, mai puțin despre filosoful Galilei. Trebuie însă să ne înțelegem: nu e vorba de un sistem filosofic pe care l-ar fi descoperit acest revoluționar al științei, un sistem propriu care să-l fi preocupat toată viața, ci de câteva principii filosofice de care s'a condus în descoperirile sale. Dealtfel, cum spune textual Gentile, „ori-ce om care vrea să fie om cu adevărat, filosofează: adică cugetă pentru a-și întări, cât mai mult posibil, idelle fundamentale directive care formează nucleul caracterului său”. În înțelesul acesta, se poate vorbi de o filosofie a lui Galileo Galilei. Mai mult decât un om de știință din zilele noastre, a avut nevoe Galileo de ajutorul filosofiei în lupta lui antitraditionalistă, antiaristotelică, în susținerea poziției lui coperniciene, care venea în conflict cu însăși dogma Bisericii creștine. Fiecare descoperire se cerea legiferată de critica filosofică.

Indoilele preschimbate în siguranțe: și numai filosofia putea sătârși miracolul, numai ea putea imprima adevărilor științei sigiliul siguranței. De aceea în scrierile lui Galilei descoperirile și observațiile științifice alternează cu reminiscențe din filosofie, cu construcții logice, cu considerații metafizice. Se naște atunci un fel de teorie a științei, construită pe alte baze decât cele ale științei pure.

Lupta pe care-o dus-o pentru impunerea noulor concepte, a fost destul de aspră: și n'a fost numai contra oamenilor de știință, astronomi, fizicieni sau matematicieni, ci și contra filosofilor de formație scholastică și contra teologilor. Continua refuzarea a unei doctrine filosofice, revenirea de fiecare clipă asupra ei, duce la o anticipare a criticii kantiene.

E într'adevăr o impresionantă analogie între poziția speculativă a lui Galilei și poziția istorică a lui Kant.

Soluția dată de cel dintâi, intuitivă, deci fără subtile discriminări aduse lui Kant de două secole de controverse, se întâlnește cu soluția pe care Critica Rașinării pure o dă problemei po-

sibilității științei, care, pentru amândoi, se reduce la fizică și la matematică. Cunoașterea științifică e pentru Kant sinteza dintre inteligență și simțuri: sinteza dintre „discorso” și „esperienza sensata” cum spune Galilei.

Problema aceasta a științei are la Galilei o valoare cu totul nouă în raport cu epoca în care a trăit: cu drept cuvânt îl socotește Gentile cel dintâi dintre oamenii moderni. Căci în Renaștere, ca și în antichitate de altfel, știința face bloc cu filosofia.

Galilei se ridică deasupra acestor concepții, deasupra Renașterii însăși, și întorcându-se la distincția făcută de Democrit între calitățile secundare și pri-

GALILEO GALILEI

mare ale lucrurilor, conține natura ca formată din: materie, spațiu și mișcare.

Natura — spune Galilei în „Massimi Sistemi” — e „mareea carte, propriul obiect al filosofiei”.

E cartea de care vorbește și Campanella, și scriitorii medievali și Părinții Bisericii. Deci deosebirea între acestă și Galilei e: că după Galilei natura e o carte scrisă în limbaj matematic, ale cărei semne sunt figurile geometrice, fără înțelegerea cărora se rătăcești în cunoașterea naturii ca într'un labirint. Și firul conducător prin acest labirint stă în mîntea omenească, nu în natură.

Calea pe care-o deschidea Galilei era foarte primejdioasă și în contrast cu principiile Bisericii și mai ales cu ale temutei Inchiziției: mai ales distincția pe care-o face Galilei între credință și știință. Limitându-se astfel domeniul teologiei, se deschide un nou drum nu numai științei, dar și filosofiei moderne.

Îndrăzneala afirmațiilor sale i-a adus nenorocirea ultimilor ani ai vieții: iura teologilor și persecuția Bisericii l-au urmărit până la moarte. „Nu există măreție fără tragedie”, spune Gentile: Galileo Galilei a îndeplinit cu prisosință această condiție.

CONSTANȚA TUDOR

Simetria poeziei poporane

(Urmare din pag. 1-8)

În Toma Alimoz, simetria se obține tot cu ajutorul unui tablou din natură:
Departa, frate, departa,
Departa și nici prea foarte,
Sus, pe șesul Nistrului,
Pe pământul Turcului;
Colo'n zarea celor culmi,
La gropana cu cinci ulmi
Ce răsar dintr'o tulpină
Ca cinci frați dela o mumă,
Șeada Toma Alimoz,
Boier din țara de jos...

„Gropana cu cinci ulmi” reapare în final, de data aceasta ca dorință ultimă a lui Toma Alimoz:

— Alelei! murguleț mic,
Ale! dragul meu voinic!
Ochii-mi se painjinesc,
Norii sunt neînvărtesc.
Te grăbește-aleargă, fugi
Și cu gândul să mă duci
Colo'n zarea celor culmi,
La gropana cu cinci ulmi;
Că eu murgule-oiu muri,
Când nu'toiu mai sări!
Iar când sufletul mi-oiu da,
Când nu te-oiu mai desmărda,
Din copită să-ți faci sapă,
Lângă ulmi să-mi faci o groapă
Și cu dinții să m'apuci,
În tainiță să m'arunci.
Ulmiu că s'or clătina,
Frunza că s'a scutura,
Trupul că mi-a astupa!...

În celelalte poezii, cadrul simetric nu mai e format din zugrăvirea unui colț din natură, ci dintr'un grup de versuri. Iată-le:

În Șalga, la început:
Sus pe malul Dunării,
La perdeaua cu câmi rei
A Șalghi, a vădanei...
La sfârșit:
La perdeaua cu câmi răi
A Șalghi, a vădanei
De pe malul Dunării...

În Ristriștea, la început:
Frunză verde foi de nuc,
N'am o cale să mă duc,
Să mă duc dintr'acel loc,
Că e loc făr' de noroc
Ș'o siliește
Făr' de triste...
La sfârșit:
Ursitoare ce-a ursit
Acuma s'a împlinit:
Să rămân tot într'un loc
Singură făr' de noroc
Ș'o siliește
Făr' de triste...

În Dragostele și Săbărelul, lucrurile se petrec la fel.

Rămâne să explicăm, înainte de a încheia, absența simetriei din cea mai de seamă creație poporană, Miorița. La prima vedere, absența aceasta pare paradoxală. Acțiunea de aci se preta foarte bine la simetrie și, prin urmare, n'avea de ce să lipsească. Pentru a putea ajunge la o expăcare justă, trebuie să plecăm dela constatarea că, deși, cu aspect unitar, acțiunea din Miorița rezidă totuși, în fragmente. Cercetătorii de specialitate au arătat, cu argumente ce nu pot fi răsturnate că—cel puțin în ce privește partea ultimă: episodul mamei — ea a circulat o vreme separat. Numai mai târziu, după ce a fost sesizată asemănarea naturii lor testamentare, cele două poezii s'au unit. Prin urmare, absența simetriei din Miorița este datorită faptului că ea nu a fost concepută unitar dintr'un început. Pentru a încadra simetric conținutul unei poezii, e nevoie ca mai întâi el să existe. Numai după ce ia ființă, poți să-l izolezi simetric de restul lumii din care s'a născut.

Absența aceasta nu micșorează însă de loc importanța simetriei din poezia poporană română. Prin ea, geniul românesc își arată încă una din nenumăratele sale puteri creatoare.

VLADIMIR DOGARU

Plastica bănăţeană Un erou al voinţei: VASILE CONTA

de ȘTEFAN GOMBOȘIU

(Urmare din pagina 1-a)

Pe la începutul veacului al XVIII-lea, ierodiaconul Vasile Diaconovici Loga vine de la Tismașana și se așază în inima Banatului la Srediscea-Mică, unde înființează o școală de dascăle și zugrăvit. De aci, de la Srediscea, au pornit apoi pictorii Răducu din Vârșet, Petruț din Timișoara și George Diaconovici Loga, fiul ierodiaconului cari, la rândul lor, au deschis alte ateliere-școli.

ROMUL LADEA Ion Cloșca

cu caracter de școală, care trebuie considerată ca punct de plecare pentru judecarea dezvoltării artei bănăţene. Datorită influenței bune a școlii lui popa Vasile, așezarea de călugări gramătic și pictori dela Mănăstirea Sărăcă*, ajunge un semnnet centru de artă. Găsim aci pe lângă călugări o seamă de pictori laici, ceace ne dovedește că suntem într'o epocă, în care pictura a luat o atare dezvoltare în cât nu mai e un monopol al călugărilor. Nu e deci vorba numai de un singur maestru, ci de o întreagă școală, care a lucrat aci după canoanele vechilor ateliere din răsărit și apus. Andrei capul școlii și cu fiul său (toț Andrei), sunt ajutați de alți doi pictori Ioan și Kiriac.

Din școala de pe Șumig, unde în evul mediu Sigismund își avea cetatea și dieta, pornesc mai apoi pictorii Nedelcu și Vlasic dela Sărduc, iar după desființarea mănăstirii la 1776, apar atelierele iconarilor de la Bocșa și Oravița.

La aceste din urmă ateliere și-a început școala Nicolae Popescu, unul dintre cei mai de seamă pictori din Banat.

Nu putem preciza dacă pictorii dinaintea lui Popescu s'au ocupat în mod exclusiv numai cu pictura bisericească, dar cu apariția lui N. Popescu, plastica bănăţeană înscrie în patrimoniul ei portrete, peisajii și compoziții.

Dela Bocșa și Oravița, N. Popescu pornește la Viena, unde a găsit acea atmosferă severă și atât de neprincioasă picturii, ceace probabil l-a determinat să plece după scurtă vreme la Roma. La Viena cam pe acea vreme a putut să aibă ca profesor pe Fürich, cunoscut prin stilul său antipictural și desenatoric. Chiar admițând aceasta, Popescu ca nu intrat în academie n'a putut decât să câștige din severitatea profesorului Fürich. Atât în desenele sale după antic cât și în desenele după natură, artistul posedă o siguranță bărbătească a liniei. Rezolvarea ireproșabilă a formelor, da desenelor sale o plasticitate aproape pedantă. Era și natural ca atmosfera din acea vreme a academiei vieneze să-i impună acest pedantism. Popescu scapă însă repede de sub disciplina severă a Vienei. Cu totul degețat și îndrăgostit de munca ce întreprinde, ajunge să realizeze opere apreciate și elogiuate încă în timpul cât a fost în Roma la Academia di S. Luca. Dealtfel, în toată pictura sa, se răstrânge îndrumarea școlii italiene.

Conștient că arta și artiștii nu pot exista decât într'un mediu de pricepători și iubitori de artă și că acest mediu nu se poate crea decât în jurul unei instituții de educație artistică, Nicolae Popescu, întors acasă, pornește stăruitor acțiunea pentru în-

ființarea unei academii. Deși condițiile materiale cari ar fi putut asigura înființarea școlii proiectate, îl împuneau o îndreptare spre pictura bisericească, în programul său de organizare prevede totuși toate disciplinele prin cari elevii să poată câștiga îndrumări artistice complete. Episcopia de Caransebeș acceptă planul și finanțarea instituției, dar N. Popescu moare încă tânăr și cu el planurile se prăbușesc. Cu dispariția lui Nicolae Popescu ne apropiem de sfârșitul veacului al XIX-lea, continuitatea însă este păstrată și trecerea spre generația actuală o fac pictorii Ion Zaicu, Virgil Simonescu și sculptorul Alexandru Liuba.

Ion Zaicu ca și Popescu se îndreaptă spre Viena unde studiază timp de patru ani. Desigur, atmosfera care o găsisse odinioară Popescu, nu mai e acum. Conduita fixată înainte de Fürich, se schimbă prin venirea la Academie a lui Feuerbach. Deși acesta n'a stat la Academie decât trei ani, a fost destul ca să schimbe spiritul ce domina, creind o libertate mai mare și posibilități mai largi de dezvoltare a talentelor.

Ion Zaicu găsește deci un alt aspect al academiei vieneze, lucru ce se observă de altfel în lucrările sale. I. Z. dă a ceeași importanță desenului, numai că suplețea liniei e la el mai accentuată. Dotat cu un simț deosebit nu numai pentru perceperea justă a proporțiilor, ci și pentru înțelegerea temeinică a volu-

AUREL CIUPE

Panou decorativ (proiect)

mului, lucrările sale sunt atât de plastic modelate, în cât Zaicu ni se înfățișează mai mult ca un artist destinat pentru sculptură. În afară de pictură și desen, Zaicu a mai lăsat și câteva biserici zugrăvite de dânsul, poate într'un stil prea depărtat de canoanele bizantine.

Tot de această epocă se leagă cel dintâi sculptor bănăţean Alexandru Liuba. Cu o bursă dela Al. Mocsony, fiul dascălului din Maidan (Caras) intră la K. Kunstgewerbe Schule München. Aci e remarcat de regele Bavariei care îl sprijinește apoi să intre la Academia de belle-arte din München, reținând mai târziu din lucrările artistului. La academie, datorită calităților sale și protecției regale, este admis la concursurile cu premii, la cari nu participau decât bavarizii. Liuba câștigă de câteva ori premiul acestor concursuri.

Sculptorul Al. Liuba, mort abia la vârsta de 31 ani, a lăsat puține lucrări: La Caransebeș bustul generalului Traian Doda, a mai executat busturile lui Alexandru Mocsony, Victor Babeș și Antoniu Mocsony, iar la Râșinari doi lei în bronz cari decorează mausoleul mitropolitului Andrei Șaguna. Liuba a trăit câțva timp și la București unde a locuit împreună cu Harie Chendi cel mal bun prieten al său. Amintirea sculptorului Liuba e pă-

strată azi de cele câteva lucrări rămase (două în colecțiile oficiale ale Capitalei) și de crucea mormântului său din cimitirul Belu.

Pictorul Virgil Simonescu (contemporan cu Bunescu și Manea la München) în timpul studiilor e figură foarte puțin proeminentă, ceace din păcate rămâne până la sfârșitul vieții sale. Simonescu lucrează îndeosebi pictură bisericească, căreia fără să isbutească încearcă să-i dea o notă specific românească, întotdeauna unei (naiv, aproape umoristic) draperia bizantină cu elemente din costumele naționale. Cea mai de seamă lucrare a sa este pictura catedralei greco-catolice din Lugoj.

După războiul mondial, în mișcarea plastică bănăţeană se simte o oarecare înviorare. Manifestările personale sunt mai dese, se încearcă și o expoziție colectivă, un fel de Salon al artelor bănăţene, care n'a isbutit însă să se manifeste decât o singură dată.

Se înființează și o asociație „Academia Artelor frumoase” care începe construcția unui palat, cu intenția de a înființa la Timișoara o Academie de Arte frumoase, dar și acțiunea acestei asociații se poticnește fără a isbuti să realizeze nimic.

Mal târziu (1933) e transferată dela Cluj la Timișoara, școala de Arte frumoase, care isbutise să grupeze în jurul ei o seamă de artiști

Astăzi, această notă personală e evidentă, frământările sale apar cristalizate în cuprinsul lucrărilor, din atitudinea artistului desprindem acum răvna spre întregirea eforturilor sale, răvna spre realizări mari.

În cât privește cromatismul picturii sale A. C. a căutat totdeauna să ajungă la punctul unde lucrarea lăsată din mână, să aibă prospețime în colorii și spontaneitate în rezolvarea compozițională. Elementele cari contribuie la obținerea formelor plastice, artistul caută să le pună într'o strânsă egalitate de valoare, ba chiar să le subordone valorilor cromatice, spre a ajunge la înfăptuirea de pictură pură. A. C. se exprimă într'un colorit de mozaic, smuls din vibrația nervoasă a paletei și imbinat armonie în peisajii săi.

Aurel Ciupe a studiat în țară la București și mai apoi la Iași unde obține diploma de belle-arte. În străinătate lucrează la Paris (Academia Julien) și Roma (Institutul Superior de Belle-Arte). În țară are câteva expoziții personale, participă la expozițiile colective organizate în Ardeal și Banat și e expozant aproape permanent la Salonul Oficial.

Sculptorul Romul Ladea răscare ca o apariție ciudată din necunoscut. După ani de zile de intense sbucimări, după o aprigă luptă pentru idealul ce urmărea, înfruntând piedicile unei existențe cu destule nevoi, sculptorul R. Ladea apare — ca și arta sa — matur și în plină vigoare a spiritului său creator. Faze de evoluție nu putem preciza în opera artistului. Trecerea dela primele încercări e atât de bruscă și neobservabilă, încât putem spune: arta lui R. Ladea se prezintă ca un bloc unitar, cu prea puține deosebiri, prezentând straniul aspect al unei apariții ciudate ce n'a avut început. O isbucnire spontană, fără evoluție îndeajuns de perceptibilă, care își dă impresia că s'a oprit, la începutul primitiv pe care nu i-l poți defini.

R. Ladea punându-și problema de a da artei românești un caracter specific, ajunge la concluzia că posibilitățile sunt nespuse de mari și isvoarele infinite de variate. Grijă ce trebuie să o aibă fiecare artist este de a nu confunda subiectul luat din mediul românesc, cu expresia de viață și mijloacele de exprimare pe care acest mediu le oferă. Dacă încerci a concretiza în material durabil, subiectul smuls din viață și sufletul neamului nostru, trebuie să găsești și cuvântul plastic prin care să-l exprimi. Inerustările și ciopliturile țaranului român, R. L. le crede primele cuvinte din dicționarul plastic al sculpturii românești de mâine.

În Banat, după Unire, manifestarea plastică e purcărbă și Ioan Isac, amândoi cu lucrări de factură impresionistă. Cel dintâi cu studii de belle-arte la Budapesta, iar al doilea un autodidact. Ambii au avut o serie întreagă de expoziții personale, participând adesea și la Saloanele oficiale.

Ultimul mănunchi și poate cel mai de seamă, numărând două talente dintre cele mai remarcabile ale plasticei bănăţene: pictorul Aurel Ciupe și sculptorul Romul Ladea.

Aurel Ciupe e un spirit metodic și de o disciplină poate prea severă, ceace nu credem să și fi însușit dela foștii săi maeștri. André Lothe, Pierre Laurens și Paul Albert Laurens i-au dirijat, ce e drept, linia desenului, lucru ce se simte mai ales în studiile și lucrările de început. Dacă uneori găsim aceste lucrări poate prea construite, originalitatea și nota personală a artistului nu le lipsește.

ROMUL LADEA Autoportret

În afară de artiștii înștrași aci, Banatul a găzduit și artiști originari din alte regiuni ale țării. Mai există apoi o accentuată mișcare a plasticei germane, care în ultimii ani s'a manifestat stăruitor prin câteva talente tinere.

Iată o rezumativă privire asupra plasticei bănăţene, a cărei continuitate pare-se va rămâne în voia întâmplării ca și până acum.

Între cei doi colegi se leagă o prietenie care va dura cu aceiași tărie chiar după despărțirea lor. O prietenie care formează unu din cele mai importante și fructuoase capitole în viața filozofului. Se remarcă aceasta din corespondența pe care o va întreține tot restul vieții.

Dar, luciditatea autocritică, reflecțiunea și conștiința de sine, care l-au caracterizat totdeauna, îl determină să se rupă din mijlocul confrărilor și iubitei sale cu o voință umiltoare. În acest sens, sunt foarte semnificative rândurile de mai jos, desprinse dintr'o scrisoare, adresată cu acea ocazie Mariei Bălușescu:

„Neașteptata mea plecare va fi mirat pe toți, mai ales pe tine și pe director. Ce era să fac? Nu mai puteam să îndur viața de mizerie de actor răcitoare. De-ați fi aflat despre hotărârea mea, nu mi-ați fi lăsat să plec cu niciun preț.

„Dacă ai ști ce dor de o studiu mi-a venit; așa fi în stare să fac acum, cu toate că sunt obosit, ceace n'ar putea să faci alții în cățiva ani. Mi-e rușine să dau ochi cu profesorii, de aceea nici nu mai ies din casă. Stau închis în cripta gândurilor mele.

„Astăzi voiu pleca la Tg. Neamț. Ce vor mai zice și cei de acasă? Primi-mă-vor ca pe fiul rădăcior din Evanghelle?”

Conta este primit cu brațele deschise de către ai săi. Cu o surprinzătoare încredere caută să-și stingă arzătoarea flacără a romantismului adolescenței. Stă închinat în casa părintească și învață, învață de zor, alături cu lectură cărților sale favorite. În cursul unui an prepară clasele III și IV, pe care le promovează cu mult succes. Se înscrie apoi ca elev regulat la Liceul Național din Iași, cu hotărârea nestrămutată de a absolvi cursul secundar.

„Învăț ca un disperat, citeșc zi și noapte, încât profesorii, văzând atâta trageră de inimă, atât entuziasm pentru știința filosofiei mi-au prezis un mare viitor.”

Menținându-se pe aceeași linie de efort, se impune din ce în ce mai mult atenției profesorilor săi, pentru ca la depunerea examenului de bacalaureat să câștige admirația unanimă prin susținerea tezei asupra „Teoriei Fatalismului”. Lucrare, care, mai târziu, lărgită și apro undată, îi va aduce consacrarea europeană.

Conta voeste să plece în străinătate, să studieze Filozofia și Dreptul, discipline atât de dragi lui. Dar venițiile părintelui său sunt prea reduse și prețul mai are de întreținut la școli încă patru copii mai mici decât Vasile. Tânărul candidat trebuie să se resemneze, deocamdată. Așteptând vremuri mai bune, el rămâne ca pedagog la liceul unde absolvisse, frecventând, cum poate, și universitatea. În vara anului următor, „Societatea pentru trimțerea junilor României la învățătură”, anunță o bursă pentru științele comerciale la Anvers. Deși nu avea nimic comun cu această știință practică și destul de străină aptitudinilor și intențiilor sale, hotărăște a concura pentru această bursă, cu gândul că, în același timp, să poată urma și studiile potrivite vocației sale.

În felul acesta, în toamna anului 1869 Conta este trimis la Anvers, în pensiunea faimosului Grandnagel, față de care se impune dela început, câștigându-i stima și admirația. „După prima impresie, prezic protejului dvs. un strălucit viitor”, comunică profesorul belgian, d-ru lui Fătu, la Iași.

Nefiind facultate de filosofie în localitate și n'ei în apropiere, tânărul student român se înscrie numai la facultatea juridică din Bruxelles, rămânând, ca Filozofia s'o studieze singur, ca și limbile germană și engleză.

Suma pe care o reprezenta bursa dăruită de către societatea filantropică din Iași era destul de mică, ea împunea și altminteri, destule restricțiuni și timpul de studii era fixat numai la trei ani. Disproporția dintre voință și putere, dintre proiect și realizare, apare enormă oriunde. Pentru Conta, acesta este un lucru socializabil.

„Am rămas fără nici un ajutor — scrie dânsul neuitatei sale prietene. Dar sunt hotărât să înfrunt totul, chiar mizeria ucigătoare, căci voința este mai puternică decât moartea.

„Gândul că nu voiu putea să-mi realizez idealul, mă zdrobește. Muncesc zi și noapte pentru a-mi lua doctoratul. Mă întretin cu lecțiile și fac pe profesorul de limba franceză la un institut particular din Gand”.

Încă una din cele mai dorite reușite ale idealului său este curată. În cadrul celor trei ani

de muncă plină de răvna și devotament, Vasile Conta devine diplomat în științele comerciale al Institutului Superior din Anvers, licențiat și doctor în științele juridice al Facultății de Drept din Bruxelles, culegând și aci laurii primelor mențiuni.

Felul acesta de a-și forța mărșina omenească fără pic de cruțare, nu întârzie să-și arate și efectele negative.

„De câteva zile o tuse îndrăcită nu-mi dă pace, sunt obosit; dar eu mă îndeamnă înainte, înainte”.

Conta ar voi încă să facă vre-un an și jumătate călătorii de studii în Anglia, Franța și Germania, dar lipsa meteu simțig și boala crescândă amenințător, îl împiedică dela aceasta. Sănătatea îi impune să se ducă pentru puțin timp în Italia spre a se mai restabili.

Reintors în țară, caută ca tot entuziasmul inimii și întregul toazan al minții să le închine Patriei.

În 1873, ocupă prin concurs, catedra de Drept Civil dela Universitatea din Iași. În această calitate, reușește să se facă din ce în ce mai iubit de colegi și mai ales, de studenți. Cultura vastă, susținută de un dar de expunere fascinant, face ca auditorul său să se mărească dela prelegere la prelegere, fiind ascultat în afara elevilor săi de către cele mai de seamă persoane ale Capitalei Moldovene.

Dar boala nu-l lasă. Timp de aproape trei ani, Conta este silit să-și ia concediu, să trăiască retras, singur, în lumea lui de gânduri. Această izolare, însă, nu-i poate servi la o refacere completă. Omul, al cărui creier este deprins să asimileze cât mai mult, să elaboreze creații originale, nu se poate complăce într'un repaos cât mai desăvârșit. Înălțimile eterice ale filosofiei îl ispitesc neocritenit, și, apoi, admiratorii săi, mare parte membri ai „Junimii”, îl vor în mijlocul lor, unde filosoful se bucură de toată stima și admirația, ca și de neînțelegerea multora, uneori. Unele intrigări, chiar, caută să se fească în cadrul faimosocietății culturale, între Conta și Maiorescu. Când celui dintâi i se spune că marele critic și orator își papagalicesc prelegerile acasă, în fața oglinzii, filosoful răspunde admirativ, celui ce venea cu insinuarea: „Foarte frumos. Asta denotă că d. Maiorescu se respectă și pe sine, și auditorul cărui i se adresează”, deși, ca atitudine, Conta avea rezerve față de președintele „Junimii”.

Trăește tot mai intens în euul său. Căci răspăta nu întârzie. Apariția „TEORIEI FATALIS-

Mensa cantitate de energie pe care o depune cu atâta pasiune pentru studiile filosofice, îl va aduce iar la epuizare și la înrăutățirea stării sale. Sănătatea îi impune din nou o călătorie de reocare în Italia. Timpul cât stă la Pisa nu poate să-l întremze mult. În asemenea situație, se vede silit să se în'orească în țară. Prevăzându-și sfârșitul, cantă să rămână cât mai izolat. Îl așteaptă și de zi privind moartea o o seninătate de stoic. Luciditatea îi este atât de mare, încât își dă seama și de minutul în care va trece spre lumea transcendentă a atomilor săi.

Astfel, se sfârșește din viață Vasile Conta, filosoful, literatul, oratorul și profesorul desăvârșit, care a știut să realizeze din existența sa cea mai plinduitoare viață de voință și caracter.

CONSTANTIN-STELIAN

Priviri

Neagră era noaptea. Ploua lin și moale ca părul unui copil. Dimineața, cerul tot negru. Pe câmpurile îndepărtate roua se ridică, se întinde pe văzduh ca o maramă dumnezească. Mirosul ploii își răporește mîntea. Pădurile de apă strălucesc pe firul de iarba, ca ochii puilor de ciorci.

— Pleacă-mă și nu te uita îndărăt. Știi că ocelora cari te petrec genele le boală lute, ochii le sunt grei. Bătrânii întorc capul și merg spre casă. Tânăra

rămâne și îi mai zâmbește, îndemnându-l spre necunoscut.

Doi fluturi albi se alungau în aer, lângă prispă mătășii Ioani. Ea se uita cu ochii oboșiți la ei. În joaca lor, au atins cu aripile fruntea mătășii. Fluturii iar se alungau însoare. Mătășa Ioana, întorcându-se spre uzele, mormăia răgușit cu buzele uscate ca iasca: „Bătu-v'ar norocul... Așai...”

Georgeta Mircea Cancicov

Mi-e gândul pelerin

Mi-e gândul plecat departe peste zări,
Și nimeni nu știe cum îl chiamă;
Cu fiecare clipă se destramă
Vieța stinsă în triste depărtări.

Ca semn, în aripi poartă o năframă,
Strălucitoare în val de fluturări;
Drumeții îmi torc în suflet frământări,
Gânduri turnate în cadre de-aramă.

Mi-e gândul pelerin, peste oceane,
Impovărat cu umbre de icoane;
Fantoma viselor rătăcitoare.

Dar... s'a întors în colivie chinuit...
Mănat de drum și vrajă călătoare,
Bătrâne gând, cum de visul ți-a murit?

FANE GEORGE PAJIȘTE

Cronica literară

„CASA AMINTIRILOR“, roman de Mihail Șerban (Editura „Cultura Românească“, București 1942) „HOTEL REX“, nuvele de Nicolae I. Ottescu (Editura „Bucur Ciobanul“, București 1942)

D. Mihail Șerban este un scriitor cu o intensă activitate literară. „Casa Amintirilor“ fiind al cincilea roman publicat până acum, pe lângă care bibliografia d-sale mai cuprinde și două volume de nuvele. Ne putem aștepta deci — sursum — chiar îndepărtăți — la un lucru literar de calitate și de puternică viziune personală, dela experiența unui scriitor despărțit printr-un răstimp apreciazabil și fecund, de perioada debutului în literatură. Totuși lectura romanului în două volume „Casa Amintirilor“ nu ne lasă impresia unui lucru de maturitate artistică afară doar dacă facilitățile curgătoare a stilului cărții am pune-o pe seama îndemnării, a meșteșugului deprins prin experiență. Dar ușurința condeului devine cur de neiertat atunci când scriitorul, printr-o surprinzătoare absență de control auto-critic lasă să-i scape propoziții ca acelea pe care le vom transcrie, în tonul pompiersc — edificator ce se mai practică doar în proza anonimă a zărilor: „Mulțimea aceasta, a acestora mici, e pământul și stânca din care-și înalță stejarul, spre cer, coroana majestuoasă. În mulțimea aceasta e temelgia și năzuința unui neam.

Cei cari o formează știu această și mai rar vei vedea pe unul din aceștia abdicând dela misiunea lui, decât pe cei înconorați... Astfel de stil nu are măcar cauza autenticității documentare, nefiind al vreunui personaj din carte ci însuși felul direct al romanului de a participa la întâmplările cărții, arătându-și desaprobară, sau — ca în exemplul citat — întreaga sa ezidivă.

Proza literară a d-lui Mihail Șerban ilustrează formula realismului psihologic, a vieții—asa cum este, putând fi confirmată cu atare de orice cititor ne-calificat, sensibil doar la conținutul brut, anecdotic al ei. Dar „Casa Amintirilor“ năzuiește la ceea ce s-ar putea numi o problematică, de proporții unui conflict între mentalități, al generațiilor; felul cum se rezolvă însă în versiunea lui Radu Nedelcu, personajul principal al cărții care primește în mod vizibil și adevătată omancerului, ni se pare nu numai medicos din punctul de vedere al vieții, dar și neconvincător ca desnodământ și efect artistic.

Din insistența cu care autorul descrie sensibilitatea neobișnuită a lui Răducu, în primul rând al copilăriei acestuia, absorbirea lui în nesfârșite reverii, impresionabilitatea deosebită față de obiectele și manifestările de cultul religios, am fi putut să bănuim că toate aceste însușiri aveau să evolueze către o excepțională vocație artistică sau muzicală. Dar mai târziu, ca școliar în liceu, Răducu nu se deosebește cu mult de mijlocia celorlalți afară doar prin faptul că devine confidentul profesorului de matematică cu care conversațiunile naive, pornind mai ales din observarea stărilor de lucruri sociale. Studenția băiatului

decurge și ea normal, între un amor adolescentin și altul „vi-novat“, la Iași, unde ajunge secretarul unchiului său și colaborator la ziarul acestuia. În perioada universitară a lui Radu Nedelcu, se accentuează și problematica romanului odată cu conflictul de conștiință a tânărului gazetar. Ziarul de forma căruia își făcuse trairul conformității reprezenta simplist mentalitatea bătrânilor, neînțelegeră și asurpitore față de ceea ce tineretului universitar, — disensiunea lui și o vagă coloratură de conflict de clasă între tineretul studențesc proletarizant și firește idealist, și materialismul celor ajunși, al bătrânilor. Radu își rezolvă conflictul de conștiință renunțând la cariera politică pe care i-o înlesnea gazetăria în slujba unchiului său, spre a nu păcătuți împotriva solidarității cu generația de vârstă. Dar nu-l vedem ajungând cumva luptător pentru revendicările studențești, ci întorcându-se la Fălticeni, unde socotește că prin familia pe care o va întemeia în străduindu-se cu faza iubită din liceu va cunoaște însăși „viața cea adevărată“. În limbajul comun întoarcerea lui s-ar putea numi înfrângere. Dar el n-o simte astfel... Nu e un învins. Simte că are de-a face cu viața întru totul, a-tăta el! Acolo îl așteaptă Mariana. Acolo îl așteaptă viața cea adevărată. El și Mariana vor fi începutul unei lumi noi. Acolo e casa amintirilor, al căror glas înzestăbil îl cheamă, în care el vor lega trecutul cu viitorul... Astfel, toată frământarea problematică a unui exponent de generație se rezolvă în formula acceptării cuminte a celei mai amolente răspunderi morale, a ceea ce „a lega trecutul cu viitorul“. Ca și cum n'ar fi plină lumea de inși care alta nu face decât să asigure o continuitate nealburată între ce a fost și ce urmează să fie.

Felul omnesc de a fi al unui scriitor nu interesează în judecarea literaturii sale. Acela al d-lui Mihail Șerban e plin de atitudine bunăvoință înțelegătoare pentru suferințele celor; umilii ai vieții, pe care îi urmărește cu o simpatie caldă și îndușoasă, încât rezoluează uneori pagini remarcabile prin atmosfera de intimitate sufletească, în tonul minor, delicat și învâluitor al acestei duioase scene de familie: „Retrași pe paturi, ghemuri, copiii își aruncau priviri furșe și se vedea că abea-și pot ține răsul. Făceau mare haz oridecâteori tatăl lor mânca supă sau ciobă, fiindcă sorbea egomotos lichidul din lingură, de parcă era o mașină de tăiat lemne. Dar se abțineau să nu rîdă, fiindcă știau că tatăl lor nu poate suferi șgomotul și mai ales răsul... Să se stăpânească încă o clipă-două, apoi bufnă unul, după dăbnește cu mult de mijlocia celorlalți afară doar prin faptul că devine confidentul profesorului de matematică cu care conversațiunile naive, pornind mai ales din observarea stărilor de lucruri sociale. Studenția băiatului

și ea normal, între un amor adolescentin și altul „vi-novat“, la Iași, unde ajunge secretarul unchiului său și colaborator la ziarul acestuia. În perioada universitară a lui Radu Nedelcu, se accentuează și problematica romanului odată cu conflictul de conștiință a tânărului gazetar. Ziarul de forma căruia își făcuse trairul conformității reprezenta simplist mentalitatea bătrânilor, neînțelegeră și asurpitore față de ceea ce tineretului universitar, — disensiunea lui și o vagă coloratură de conflict de clasă între tineretul studențesc proletarizant și firește idealist, și materialismul celor ajunși, al bătrânilor. Radu își rezolvă conflictul de conștiință renunțând la cariera politică pe care i-o înlesnea gazetăria în slujba unchiului său, spre a nu păcătuți împotriva solidarității cu generația de vârstă. Dar nu-l vedem ajungând cumva luptător pentru revendicările studențești, ci întorcându-se la Fălticeni, unde socotește că prin familia pe care o va întemeia în străduindu-se cu faza iubită din liceu va cunoaște însăși „viața cea adevărată“. În limbajul comun întoarcerea lui s-ar putea numi înfrângere. Dar el n-o simte astfel... Nu e un învins. Simte că are de-a face cu viața întru totul, a-tăta el! Acolo îl așteaptă Mariana. Acolo îl așteaptă viața cea adevărată. El și Mariana vor fi începutul unei lumi noi. Acolo e casa amintirilor, al căror glas înzestăbil îl cheamă, în care el vor lega trecutul cu viitorul... Astfel, toată frământarea problematică a unui exponent de generație se rezolvă în formula acceptării cuminte a celei mai amolente răspunderi morale, a ceea ce „a lega trecutul cu viitorul“. Ca și cum n'ar fi plină lumea de inși care alta nu face decât să asigure o continuitate nealburată între ce a fost și ce urmează să fie.

„Și cum poți tu spune că sufletul femeii e „corupt și lubric“ când el nu poate avea altă bule Sufletul nostru, al tău Pygmalion, da, poate avea atributul! El poate fi mândru, nesocotit, tru-faș și disprețuitor. El stă ascuns în adâncul firei tale și se arată de acolo din adâncuri, cumpănit sau ușurat, născocitor, răzbu-nător, înrudit cu divinitatea pometică și uneori avântat până la înălțimile olimpice. Sufletul femeii stă deabia ascuns sub pielea ei trandafirie. O încălește, o înfioară și o farmează. Atributtele lui noi le dăruim atunci când vîlbură dragostei ne ameste mîntea, dar el nu le are! Sufletul femeii e sufletul plantelor cu coala deschisă în bătaia vînturilor, așteptând impudice polenul întămplător care trece. Și nu brazda de pământ deschisă, care primește în sânul ei sămînța, are suflet. Are suflet sămînța care o fecundează... Să nu vorbim așa dar de sufletul femeii, să vorbim numai de înfățișarea ei, că nu e nimic mai frumos decât făptura ei, așa precum nimic nu e mai sacru decât nebunia dragostei!“

MICHAEL NICULESCU

Un om s'a smuls din cătușele trupului

— Front jumătate la dreapta, urlă din răspuț Petridavu! Se ridă că. Face un salt înainte. Nu vede însă mișcându-se decât câțiva oameni. Unde or fi ceilalți? Petridavu trage, trage mereu. I se pare lui, sau îi pișcă ceva de pic oare. Ciudat! Nu-l doare, dar nu mai poate mișca. Se aprepie. Picioarele sunt la loc. Umbrele se apropie cu furie. — Doamne iartă-mă, se roagă cineva din ei și în suflet îi ră sare locana mamei lui. Închide ochii să nu vadă nimic, să pară mort. Pământul tremură de pași. Trec înainte. Unul se oprește. Îl întoarce cu baioneta. George Petridavu, simte cum îi intră ceva ca un cuțit în spat. Nu mișcă însă. Strânge durerea cu dinții și gândul lui mai rostește odată un „Doamne, iartă-mă“. — Ubi! (mort) rostește cu dispreț rusul, și-și vede de drum. George Petridavu simte prezența unei forțe, care-l învâluie, îl apără. Trec gloanțe pe deasupra, trec vrășmași pe lângă el, și nu-l mai pasă, parcă ar fi departe de locul acela... Nu simte rănile. Nu-l doare nimic. Se rugase. Se simțea ocrotit. Din copilărie buzele lui n'au mai rostit o rugăciune. Dar acumă fără să vrea, cineva din el rostește: „Doamne, iartă-mă“. Râurile vărsau belșug de sânge, dar George Petridavu se simțea acumă mai sigur ca oricând. În rugăciune se întălește cu sufletul

Am vrut să rămân cât se poate de departe de focarul discuțiilor care s'au iscat după împlinirea unui an de „cântece noi“. Nu credeam în ele, după cum la început, sincer și-o mărturisesc, nu credeam nici în reușita „aventurii“ tale, de a prezenta lumii noastre literare noui în-săllători de visări. Și dacă această neîncredere stăpânea sufletul meu, ea se datoră indiferenței masei noastre intelectuale pentru astfel de preocupări artistice.

Știam că operele scriitorilor noștri de-abia dacă ajung un tiraj de zece mii de exemplare, văzusem și eu strădaniile cătorva edituri de a tipări manuscrise promovătoare ale cătorva necunoscuți cioplitori de azur, încercări care rămăneau nerepetabile, urmăream, dintr'un interes, pe care nu l-am putut niciodată defini, mișcarea noastră literară și artistică și toate acestea m'au înspăimântat în așa fel, încât nu mai puteam crede în reușita unei noi încercări.

Astăzi, când stăruința ta, prietene al poezilor, mi-a dovedit ză-

CANTECE NOUI

O voce din provincie

dărnicia convingerilor mele, mă simt ispitit de a-mi spune și eu cuvântul, cu atât mai mult cu cât — fratele întru visare, George Păun, reactualizează o veche campanie dusă mai de mult, de poezii Constantin Virgil Gheorghiu, contra poezilor și a poeziei din provincia noastră și căruia i-am răspuns, pe-atunci, tot prin voalele „Universului Literar“ „Cântecele noi“ am îmbătănit cu un an, iar discuțiunile prin graiul tiparului, întrezăresc și ele orizonturi pentru tânăra poezie românească, și-mi par cu atât mai interesante aceste păreri ale tinerilor poezii, pornind dintr'o sinceritate demnă de admirație. Din aceste mărturisiri în care nota personală stăruie cu naivitate, putem desprinde un mare adevăr: lupta și permanența căutare a poetului de astăzi. Do-

arătat mai mult ca oricând, lipna unui făgaș al poeziei, în această țară a muzelor. Numai cu o „Café de la Paiz“ și cu vreo câteva cenaculuri literare răzlețite în cele patru colțuri de țară, tânăra poezie rămâne un cântec desacordat de flănetă, iar poetul răciit în mijlocul unor concetățeni proști și gravi, cum sunt proștii în genere, vorba lui George Mihail Zamfirescu, o intruchipare de poezie... Ași vrea s'o știe, să o cunoască și să se pătrundă de această stare a poetului provincial, S. S. R.-ul.

Atunci te întreb, prietene al poezilor, care este rostul tău și al tuturor visătorilor? Nu-i o dramă neapariția unei reviste provinciale, dar socot că nici o comedie sbaterăa sufletească a acelora care frământă gândul pentru frumos și etern... Scriu băieții și mâine se va ridică dintre ei adevăratul căutător de comori cu talentul lui titanic, coșcilor, dar cum stăm nu inutilitatea noastră? N'ar strica o anchetă în lumea vizitatorilor. Poate am ajunge la o înțelegeră, ori fie și la un compromis...

EM. FLORENS

Elegie

În rugă de viori, te chem târziu, Din nesfârșitul, sur, adânc de lume... Imi tremură arcușul'n vânt, pustiu, Cu ochi de basme, fermecași și uzi, Mai dă-mi privirile de taină verde Și'n sfășieri simfonice, auzi, Orchestra tineretii cum se pierde. Auzi cum plânsul și-l topește prin zărl, Înăbușite muzici de dulcea... Se svârcolesc pe frunzi înfiorări. Zadarnice și'n friguri de tăcere... Se răsucesc în piept, de-arșite mari, Iubirile ce-adânc ne străbătură Și rânile ne strâng de ani hoinari, Cu funii vii și aspre de arsură. Hai înapoi, prin stele, peste nopți, Să tresărim cu brizele și anii... Din codrii-alunzi și dia singurătății, Ne-or fremăta în suflete, castanii... Copilul alb, prin vis, cu păr de fum, Îl văd cum după fluturi vrea s'alerge Dar s'a tot dus cu ei și fără drum, În sure departării, mereu se șterge... Azi frunzele ce s'au jucat în vânt, Ca buclele copiilor prin seară, Oțtează scuturate la pământ Și'n svonuri de păduri se sbat să moară. Zadarnic în vârtejuri mă arunc, Ca un strigoi de patimă nebulă... Am un cuțit în inimă, adânc Și-mi flueră o timplă de furtună... Eu pier luptând cu sbucium de furnal, Sub negura orașelor bolnave, Zdrobit de viață, crunt, ca de pumnal Și risipit pe mugete de nave...

FLORIN DUMITRANA

Un provincial din Capitală

Problema pusă de prietenul nostru vechiu, Emanoil Florens, am desbătut-o și noi (și în locul acesta) oridecâteori am avut prilejul. Scriam atunci, ca și acum, mărturisind că în fond am rămas tot pe acea parte a baricadei, pe care luptă „poezii provinciale“, cu toate că îndelungicirile ne țin legați de această Capitală... Iată însă că d. Florens reactualizează o veche problemă, cu un ușor aer de patetism, care în fond șade atât de bine tuturor poezilor. Nu suntem întru totul de acord cu afirmațiile sale și în acest cenz ne vom lua îngăduiala să revenim întru-unul din numerele viitoare, mai amplu. Em. Florens vede lucrurile printr'o prismă omestă, iar punctul lui de vedere e în orice caz unul înțeles. Știm câte vise se năruesc și se înalță acolo în provincie, dar cunoaștem și interesul cu care sunt primiți aici, în această pismuită Cetate, toți purtătorii de talent ai cuvântului care vin de oriunde. Nu ne gândim numai la acest colț

al cântecelor, ci la o sumă de așa zise „foruri de cultură“, care oridecâteori au avut prilejul, au dat poezilor ce a fost al lor. Domnul Em. Florens nu se poate să nu știe aceasta, și nu ne îndoiim că ne dă cel puțnu o parte din dreptatea pe care-o avem. Că vor fi fost și multe, foarte multe alte cazuri, o, nu ne îndoiim de aceasta! Dar nu sunt numai ele... Am întrezărit în rândurile lui Em. Florens un ton polemic, pe care la dreptul vorbind nu-l subscriem. Poetul acesta de talent, liniștit trubadur al Romanului, a forțat puțin strunele lirei sale, impunându-le o virulență pentru care nu e vinovat nimeni, n'ci chiar d-sa. Toamnele provinciale sunt uneori, o știm, atât de depri-mante, încât sunt în stare să dea naștere celor mai mari tragedii, din cine știe ce ciudățenii. Iată de ce „pamfletul“ d-lui Em. Florens, pe care l-am publicat ca să avem un glas în plus și ca să fim mereu noi, e mai mult o intenție care poate fi privită și altfel...

ȘT. B.

Febră

E-o noapte apăsătoare, ca o osândă. Îl aud plămâni cum respiră, inima cum îi bate, Simt o tremurătură stranie în toate — Taci, soră bolnavă și plăpândă! Măine, nici eu n'am să mai fiu. Cu ochii stinși, cu fața de var, În colțul gurii cu-un zâmbet amar, Au să te-azeze ai tăi în sicriu... Repede, o cruce cu degete de fum Peste odihna de veci a trupului crud — Simți sufletu-ți orb, ca un fluture ud, La lumină, la capăt de drum... E-o noapte apăsătoare, ca o osândă. Îl aud plămâni cum respiră, inima cum îi bate, Simt o tremurătură stranie în toate — Taci, soră bolnavă și plăpândă!

FLORIN LUCESCU

N. B. Manuscrisele se trimit la redacție, menționându-se pe public: pentru Șt. B. și răspunsurile: Ionescu G. G., C. Sava, F. Stoica, Ionel C. R., Teodor En., T. Octav, Sanda S., Gh. Stăicu, Marin C.; Nu. O. Bilu, Teodora D., M. I. Cos., Ion D. God., Liviu L., Ștefan Mot., Emil Marg., P. I. Olt., Rorica B., Ileana C., N. Pred.: Altele.

dușmăni, de ce ne-am privi chiorăș pe sub stărașna ochilor? George Petridavu știa că omul ută ușor, că suferința inscrie în sufletul nostru gânduri de îndreptare pe care timpul repede le șterge. De aceea, deasupra candeliei ce ardea în camera lui dela întoarcerea de pe front, pușese o hârtie memento a marilor încercări: Ma-aki, 25 August. Vigoda, 8 Septembrie. Dalnik, 21 Septembrie. Când „celălalt“ va îndrăzni să scoată capul din ascunză de suflet, inscripția îi va aduce aminte că peste grădina sufletului trecuseră furtuni și că poamele putrede se scuturaseră. Fostul sublocotenent ocolea cunoșt ngele lui de altădată. Când acestea voiau să-l năjeze într'o discuție cu un: — „te-ai întors e-roule“? el răspundea rezervat, în monosilabe și conversația lua repede sfârșit. — Păcat de el, băiat dragut, s'a țicnit la război, conchideau fostele admiratoare. Alți, când apuca un concediu își fac de cap, așa parcă vrea să se călugărească. De un singur lucru se temea George Petridavu: întălnirea cu Nora. De aceea, ocolea locurile pe unde știa că ar putea s'o întâlnească, eșia la ore târzii. Aflase că soțul Norei, cavalierist, e încă în spital, că rămăsese fără un picior. Era sigur că e tot una cu sublocotenentul Stroilă din noaptea marei încercări. Într'o zi, Nora îl aștepta la poarta judecătorești. George s'mți spațma înghețurilor când răsare brusc de undeva, soarele. Povestiră de război, de cei plecați, de cunoștințe, de soțul Norei. Pașii îi deuceau pe drumul cunoscut din primăvară, spre locuința Norei. Ajunseră. Nora îi pofti înăuntru, voia să-i arate fotografiile. George o urmă cu inima strânsă, ca pe o poruncă a destinului. Cum ar putea să-i spună că-i e frică, că-i e frică de el însuși? Nora intră înainte, îi arată camerele, îi dă explicații. Pașii lui o urmau, dar gândurile îi spuneau:

— Ești un ticălos, un nemernic, un om fără voință. Un camarad și-a riscat viața pentru tine, pentru unitatea ta, a rămas schilod, și tu intri în casa lui, ascuți explicațiile soției, și n'ai puterea să te smulgi!... Unde sunt toate planurile din viața noastră, toate rugăciunile? Farseurile, joc, teatrul până și față de Dumnezeu! Nora îi surprinde privirea, îi știe gândul călător. — Nu m'ascuți!... se plânge ea. Ți-e gândul în altă parte. Ai șosit de două săptămâni și n'ai venit să mă vezi. M'ai ocotit... Dacă ai ști că te-am așteptat, că te-am urmărit cu gândul, căt m'am săbătut la gândul că tu suferi! Mai mult, mai mult chiar decât pentru Alexandru, care este soțul meu, tatăl copilului meu. Doamne, ce haos mi-a pus stăpânire pe suflet! Când eram la Iași la sp'tal, lângă el, îl auzeam cum geme, cum îl frământă durerile, dar ochii mei se opreau asupra ficcării pat, te căutam pe tine. Nu știu ce mă făcea să cred că un bolnav ce stătea acoperit, nu-l vedeam capul, ești tu. Așteptam ore întregi să te rid ci, să te văd. Într'un târziu, bolnavul se mișca. Tresăream... Era altul! Zile de-arândul povestea de fust aceiași. Alexandru a observat. Dar el a înțeles că ochii mei se opresc asupra vre-unui rânit ce se îndrăvenise. — Așteaptă puțin!... N'am murț încă, al timp să te uși la alții, mă bicăuau vorbele lui. Sguduirile prin care am trecut m'au schimbat. Nu mă mai cunosc. M'am gândit de multe ori la vorbele tale din clipa despărțirii: — „Nu-ți pare rău de timpul acesta care ar putea fi al nostru întreg? Poate mai târziu ne vom căi amândoi“. Când te știam în fața morții eu m'am căit de multe ori... Măna Norei alunecă în a lui. Cu ea ovrăvără furtunile în sânge și amuzări toate glasurile din suflet.

Buzele se căutau. Se întâlneau... Și tremurul lor suflă toată cenușa de pe spuză dorințelor înăbușate. Utăsară cine sunt. Nu mai erau decât două trupuri care se așteptau. În Geo isbucnise „celălalt“. Măinile lui căutau fructul ascuns al cântilor. Se năpustiră dușmăni asupra hainelor, gata s'o sfășie. Deodată tresăr... — Crucu!ț! Atinsese cruculița. Măinile căzură în lungul trupului fără putere. Dorințele se înmuară brusc, se topiră. Cruculița l. aducea aminte de noaptea de groază... „Incursiunea, vâjăitul gloanțelor, alit. Sroilă fără un picior, scărțăitul baionetei în carne... „Prima rugăciune: „Doamne, iartă-mă!“ Planurile de v'afă nouă... Intre el și Nora era omul cu picior de lemn, căruia viața îi luase totul. Ce căuta el aici? L-ar alunga privirea iconnelor, vocea singurătăților! I. era rușine de slăbiciunea lui... Ar fi vrut să-și ascundă sufletul sub unghia Nevăzutu-lui... Să nu mai ție nimic de lume. Îl bicăuiau gândurile. Se ridică brusc. Îl venea să fugă departe, cât mai departe de aici! Ochii Norei întrebau sperta... Eși cu pași de furtună. De afară auzi cum plânge Nora. Lacrimile ei spălau albia dorințelor. — Dece fugea un om pe stradă?... În fața candeliei, lângă cele tre. Inscriptiți, George Petridavu se roagă. Simte încă în sânge, pe mâini, urmele păcatului neocpt. Se scutură de vedeniile zilei. Gândurile se încovoale în fața înălțimilor. Iar buzele rostesc: — Și tu ne duce pe noi, Doamne, în cele de ispită... Pe trepte de rugăciune, pacea coboară în suflet. ...Un om s'a smuls din cătușele trupului.

GABRIEL TEPELEA

Un Om și Smulgs din Cătușele trupului

de GABRIEL ŢEPELEA

I.

Proaspătul orizer aruncă o privire melancolică spre costumele civile, aliniate după sezon, în dulapuri. Făcu câțiva pași prin cameră pentru a se obșnuț cu uniforma. Hărțile, scrisorile asvârlite în desordine pe parchet, foșneau sub talpa cizmei ca o chemare a trecutului.

Cât de searbă i se părea înainte viața aceasta: birou, plimbări, femei și iar birou. Aștepta mereu o lovitură de teatru în viața lui, o intervenție miraculoasă a destinului.

Zilele se scurgeau, însă mereu aceleași, ca tic-tacul unui ceasornic. Nicio schimbare nu intervenea, nici un eveniment de seamă. Viață fără orizont, înăbușitoare de provincie.

Acestui fel de viață George Petridavu, îi spunea în carnetul lui: „Viață între patru pereți”.

Plimbarea era tot o continuare a vieții de răscolire interioară de acasă. Ce putea oferi nou spectacolului unei plimbări? Aceleași străzi, aceiași oameni și aceiași gesturi.

De dimineață până seara, știa precis ce o să facă, cu cine o să se întâlnească, ce vorbă va rostii.

La ora 9 se vede intrând în judecătorie.

— Bună dimineață!
— Am onoare, îi răspunde șeful judecător, instalat la o masă, răsfoind printre hărțile (pe șeful judecător îl găsește întotdeauna acolo, chiar la 8%).

Șeful face sacrificiul de a se opri un moment din operațiunea întreprinsă, pentru a-l întreba:

— Ei, cum ai dormit domnule judecător?
— Bine... răspunde vag Petridavu, chiar dacă n'a închis toată noaptea ochii. Dar șeful nu se sînchisește de răspunsul lui. Nu-l întreabă pentru a afla adevărul, ci pentru a se introduce pe sine în scenă continuând:

— Ușor e de dvs. de tineri. Mâncați bine, dormți bine, nici capul nu vă doare de viață. Dacă îmbătrânești, se schimbă socoteala. Ba te doare capul, ba stomacul, ba îți lipsește un dinte. Numai necazuri și iar necazuri. Ce îți închipui, ce mi se întâmplă mie aseară?

Vine o rudă de a noastră dela țară și ne aduce o bucată de carne. Soția mea se și apucă de gătit. La cină mă servește cu o bucată mai mică, ce e drept, de cotlet.

Cunoscându-mi mașinăria îi spun dela început:

— Dragă, lasă-mă cu cărnurile că iar urlu cu stomacul ca la Crăciun.

— Gustă și tu că n'ai să mori, îmi spune soția. Odată avem și noi carne la masă cu vremurile astea și faci mofturi. Asta e carne de vișel și e mai ușoară. Nu îți se întâmplă nimic, garantez eu! Convins-neconvins a trebuit să mănânc și iată-mă în ce hal sunt.

Nam închis toată noaptea ochii și azi avem o sumedenie de procese.

Ce n'as da să fiu tânăr, să mănânc ce vreau și să dorm somn de piatră!

După ce a isprăvit raportul asupra celor petrecute cu o seară înainte în familia sa, șeful chemă aproful și în curând încep sedința.

Mai bine de un an, în fiecare d'vineată, George Petridavu aude inevitabilul raport de dimineață al șefului ca om, tată și soț.

După amiază când iese la plimbare, aruncă o privire la tutungeria domnișoarei Lolly. Același club de fete bătrâne își ține obișnuita ședință...

Mai departe, la un geam dinspre stradă îl urmăresc ochii unei mame și a unei fete ocupate zilnic cu lucrul de mână și cu documentarea directă asupra vieții concetățenilor.

Coafetezele, negustorii, se uită melancolic spre geam și din ochii tuturor se citește parca, același lucru: așteptarea.

Așteaptă cu toții să se întâmple ceva care să le ocupe spiritul.

La colț, în drum spre restaurantul „Europa” se întâlnește cu profesorul de filosofie, Pahomie:

— Zile bune, exclamă volub. profesorul, vrând să iasă până și prin salut din banalitate.

— Noroc, noroc, răspunde absent judecătorul Petridavu.

— Iar meditativ, domnule! Păcat să-ți obosești creierul.

— Am atata am învățat din filosofie:

Sunt lucruri cari depind de noi și lucruri cari nu depind de noi.

Cele cari depind de noi sunt simple și deci nu e nevoie să-ți bați capul cu ele. Le rezolvi ușor.

Cele cari nu depind de noi: viața, moartea, n'au nevoie de soluțiile noastre și se sînchiesc prea puțin de aceste soluții. Apărem și dispărem, fără voia noastră.

— În concluzie: jos meditația, gândirea, efortul!

Total este să trăiești. Să trăiești la întâmplare, liber, fără efort. Știi ce mă leagă pe mine de profesorat?

Altfel mă făceam măcelar că e mai rentabil!

Vacanta, domnule, vacanta!

Să stai cinci luni aproape, fără să faci nimic, asta e suprema înțelepciune! Nu te sbați, păstrezi în tine toate moleculele de viață. Ține mințile voia mea, domnule: jos meditația, jos efortul. Trăiască vacanța!

Cu încă un „zile bune!” și o strângere de mână, profesorul Pahomie dispăre pe usa restaurantului.

Uneori după șapte seara îl oprește pe stradă și Hans Roth, proprietarul magazinului de rad o: „Meteor”.

Neamțul are o invenție cu totul originală, cu care speră să ajungă la realizarea imediată a păcii între popoare. În curând crede că va pune la dispoziția lumii un magnet urș care să încremenească proiectilele în țevă tunurilor, pe o rază de 70 km.

Neputând acționa tunurile și armete, pacea e gata, nu există învingător, nu există învins. „Alles ist in Ordnung”. Iar el, Hans Roth, e binefăcătorul lumii.

Toți și-au găsit un refugiu în inactivitatea lor din provincie: în teoriile proprii, în cărți, în vin, în clevețeli.

Judecătorul Petridavu a așteptat multă vreme minunea care să-l smulgă din mediocritatea provincială.

Dar în provincie toți încep prin a se revolta și sfârșesc printr-o capitulare lentă, ca un oraș încercuit.

George Petridavu a încercat să-și populeze pustul tineretii fără orizont cu cât mai multe femei.

Decă viața pe care o visase întârzia să vină, încerca viața la întâmplare, după teoria lui Pahomie.

Femeile pe care le cunoștea erau atât de departe de sufletul lui, atât de mici și atât de vanitoase, încât cunoscându-le, George Petridavu simțea cum i se sting luminile din suflet și în locul lor crește hidos răscjetul.

Visase plămâni largi ai bulevardelor apusene și în locul lor avea întortochelele unei străzi înăbușitoare.

Visase oșpete mari de gând, cu scauteiri peste vreme și nu avea decât mucurile fumegânde ale clevețelilor.

„Asta e totul, asta e viața”, se întreba din ce în ce mai rar judecătorul Petridavu...

— La urma urmelor dacă viața și-a bătut joc de mine, am să-mi bat și eu joc de viață, se auzea răgușit o voce de undeva din sufletul lui.

Tră m cu surogate.

Surogate de zahăr, de cafea, de viață. Am să-i prezint și eu un surogat de om.

Să aibe înfățișare da om. Afată... Tot mai rar, ca o adiere de amintire îl pândea gândul unei minuni, a unei descleștări din viața provincială, pe judecătorul Petridavu.

În schimb, orașul vorbea multe de cele ce se petreceau acasă la omul legilor, pe strada Trifoiului. Până și pe doamna Nora Stroilă, femeie serioasă, ar fi scos-o din minți.

Intr-o zi, când George Petridavu n'ar fi vrut să se întâmple nimic în viața lui, a venit o telegramă de concentrare.

„Plimbându-se cu pași mari prin odaia presărată cu vestigiile trecutului, răscolite de la orice mutare, George Petridavu simțea că lasă în urma lui o lume, în care poate nu se va mai întoarce niciodată.

Destinul s'a pronunțat.

Trecutul e ca o haia veche. Ne detașăm ușor de el, îl așezăm într'un ungher de suflet; cel mult ne mai imbie parfumul amintirilor....

Sublocotenentul George Petridavu își dădea seama de acest lucru, în seara de 15 Iunie 1941.

Toate chemările trecutului amușiseră în el. În schimb gândul de a o vedea pe Nora da pânteni tari furtunilor din suflet.

Trebuia s'o vadă înainte de plecare.

II.

Pe Nora și-o inchipuia la început ca toate celelalte.

...O găscuță provincială, puțin mai romantică, de care trebuie să te ocupi ceva mai multă vreme... în colo n'nic deosebit...!

În noua fază a existenței lui, cucerirea unei femei era pentru George Petridavu mai mult o problemă de psihologie.

Principalul e în asemenea cazuri — spunea el — să determini tipul psihologic al femeii, iar bărbatul să se transforme subit în ceea ce știe că femeii i-ar plăcea să găsească într'ansul.

Înarmat cu cinismul crescut din xantofilia iluziilor, George Petridavu era rând pe rând — după caz — tandru, furtunos, romantic în fața lumii feminine a burgului.

Metoda a funcționat multă vreme fără greș. Dcla un timp, grație indiscreției lor, multe din admiratoarele lui Petridavu au aflat că eroul lor uită să-și joace rolul început până la capăt și că prea ține să fie cu tot dinadinsul un bun public.

Taina i-o cunoștea și Nora. Totuși, deși știm precis unele lucruri, despre viață, despre oameni, fiecare crede că față de el viața, oamenii vor fi alții. Uneori tocmai pericolul ne atrage.

Când a cunoscut-o pe Nora, George Petridavu nota cinic în carnetul lui: 15 Aprilie. Am cunoscut-o în sfârșit pe doamna Stroilă. Drăguță, romantică: îi plac versurile. Spunea că a auzit lucruri bune despre mine, dela o rudă, fost coleg. Un atotd. deci. Soțul concentrat. Capacitatea maximă de rezistență: trei săptămâni. Câteva zile conversația lor s'a mărginit la cărți, la reviste, la cunoștințe.

George Petridavu avea impresia că revine la primele începuturi sentimentale.

În curând încercă să iasă din cercul conversațiilor în care singur s'a prins.

Apropo-urile rămăneau fără efect.

— Nu înțelegea Nora, sau se făcea că nu înțelegea.

Prilejul se ivi, neașteptat.

Tot orașul vula de isprava unei soții: de doctor, om serios și cu situație, care a fugit cu un funcționar dela percepție.

Nora își spuse părerea ei.

George Petridavu nu scăpă ocazia de a face o pledoarie pro-domo.

— Eu nu condamn niciodată femeile, doamnă. Nimeni nu se gândește la suferințele unei femei constrânsă de viață să trăiască cu un obez, un bețiv, un moș...

Toți ridică piatra... Nimeni nu-și dă însă osteneala să afle că în locul prințului așteptat să coboare pe aripi de basme, cele mai multe femei sunt silite să audă găfăielile sau injuriile unei brute...

Nora izbucni într'un răs sincer, ca un puhoiu de voie bună.

— Iată-te transformat într'un avocat al femeilor, al tuturor femeilor.

În numele lor îți exprimi profunda noastră recunoștință.

Păcat însă, că avocații nu pledează niciodată desinteresat. Dumneata ca judecător o știi prea bine.

Deastădată visai o remunerație în natură... Nu?

Pleasna vorbelor isbea în adâncimi de suflet, rănea.

Va să zică doamna nu era o găscuță romantică, palidă copie a Emmei Bovary!

Doamna își permise ironii.

Contrariat și furios, George Petridavu se hotărî să spună lucrurile pe față. În definitiv partida era pierdută, de ce nu ar vorbi?

— Spuneai ironic, că sunt un avocat al femeilor. Nu, doamnă, sunt un avocat al vieții. Al vieții pe lângă care mulți trec străni în ch'nga convenționalismului, înăbușându-și sufletul și dorințele.

Nu simți uneori cum viața îți se scurge printre degete, cum clipele trec fără ca să le culegi poenul, cum ani flutură dela feareșta timpului bat sta tuturor regretelor și dorințelor neîmplinite?

Noi suntem niște bieți călători în viață. Unii se strecoară prin învâlmășeală, 'dau brânc celorlalți, ajung la bilete, apucă trenul vieții.

Alții se sperie, izbîturile multimi: le întonecă voința și rămân veșn c într'o gară agitată, privind peste capetele lumii în mișcare, cum ceilalți mai curajoși se depărtează spre portul dorințelor.

Eu nu vreau să fiu călătorul pierdut într'o gară, să privesc viața. Eu vreau s'o trăiesc.

Să trăesc la întâmplare, cu ochii închiși. Dece atâta calcul din partea oamenilor, când Măria Sa Neprevăzutul n'arune toate socotelele precse?...

Nu mă interesează sfârșitul unei acțiuni. Destinul și întâmplarea vor avea de grijă.

Eu am fost o singură dată în fața morții, când cu retragerea din Basarabia.

Imi părea rău atunci de toate cărțile cebite, de toate clipele ce s'au scurs goale, netrăite.

Prilejul de a mai sta în fața morții ne mai așteaptă pe cei tineri. Nu vreau să am atunci aceleași regret. Să pot spune că am trăit din plin, toate clipele libere.

— Dacă toți oamenii ar trăi la întâmplare, ca dumneata, ne-am transforma într'o kume de orbi, fără fel.

Domnule Petridavu, dacă eu n'as fi o femeie, spune, mi-ai vorbi la fel? Nu cred.

Uneori oamenii vorbesc ca să se convingă pe ei înșiși, să-și scuze acțiunile, sau să pună la cale altele noi.

Ți-am citit în suflet dela început, ți-am înțeles toate apropuriile.

Dacă n'as fi știut că în dosul vorbelor se ascunde un suflet, că nu ești dumneata cel adevărat care vorbește, ci un altul, o mască, o mască născută poate din deziluzii, ți-ași fi

George Petridavu era fericit că și-a regăsit sufletul. Nu dorea nimic mai mult.

Așa l-a găsit telegrama de concentrare din Iunie.

În clipa bunului rămas o voce înăbușită până atunci, în cute de suflet încercă timid:

— Nora, nu se știe dacă mă mai întorc. Ne așteaptă desigur războiul.

N'ai vrea acum... În sfârșit nu-ți pare rău de timpul acesta care putea fi al nostru întreg, înțelegi tu, întreg?!

Poate ne vom căi mai târziu amândoi. Aș vrea să duc cu mine oriunde amintirea ta întregă...

— Nu Geo, de ce să fiu pentru tine ca toate celelalte?

Sufletul meu te va urmări întreg, acolo departe. Nici timpul, nici oamenii nu pot zidi granițe între suflete. Să rămănem așa cum am fost...

George Petridavu nu insistă. Tristețea despărțirii îl învâlmășea, ca o glugă a destinului.

Măinile se strânsă tare să soarbă merinde pentru amintire.

Ochi, cu tremurări de stete, se pătrundeau să închidă ultima privire în mlădiță de suflet. Vorbele muriseră de mult. Numai inimile voiau să iasă din strânscoarea pieptului.

George Petridavu plecă.

Il chema țara!

III

Sublocotenentul George Petridavu făcea parte dintr'un regiment de Dorobanți din prima linie Alci a cunoscut el aspră meă vieții ostășești.

La 2 Iulie sublocotenentul de rezervă George Petridavu nota în carnetul lui:

„Ajuns la G. găesc un cantonament bun. La câteva ore după masă, ordin de plecare. A treia noapte de nesomn.

Marș spre O. M. vreo 30 km. ocolit dela G. Oamenii cu ranje, supra-încălate, abea se târăsc, merg în aitea lor, îi îndemna la drum, le mai iau pușca mitralieră spre a le ușura povara.

Mereu dealuri — văi, văi — dealuri. Marș forțat. Oamenii cad pe drum. Le iau armele celor ce nu mai pot mărșălui.

Merg și eu cu ochii închiși ca un lunatic. Bidoanele isbesc în lopoți și în castroane. E singurul sgomot ce se aude în noapte, alături de găfăielile și pașii țării ai ostașilor.

Dimineața la 4, după șapte ore de mers ajungem la O. M.

Dorm cu tremării până la 1. Ce ordine mai așteaptă oare?

În momentul de supremă oboseală îți este

întors dela început spatele. Te cunoșteam însă din susule vărului meu, care-ți păstra o adâncă prietenie din timpul școlii.

Dece încerci să pari altul, să porți masca cinismului, să joci rolul unui Don Juan provincial, când ai putea să faci lucruri mult mai mari, când ești făcut pentru alceva?

Nu încerca să negi. E degeaba. Știu întotdeauna când vorbește fostul autor dramatic din liceu, pe care îl simt aproape de sufletul meu și când vorbește „celălalt”, vâscul, străinul.

Nu rețin din ceea ce spui decât ceea ce știu că ar spune Petridavu cel adevărat. Nu știu ce mă face să mă apropiu de dumneata, nu știu unde voi ajunge, dar aș vrea să fiu așa cum ești, să svărlă masca, să te îndrepti spre rostul dumitale adevărat.

Poate pentru mine ar fi mai rău... George o privi pentru prima oară cu atenție. Se strecură un snop de soare primăvăratec printre frunzele castanilor din parc și se furișă prin părul Norii.

Nora mergea cu privirea în pământ, cu pașii grei de gânduri.

Linile feței îi erau drepte ca și cele ale sufletului. Era frumoasă Nora. Nu se auzeau decât pașii lor în după amiaza aceea de Mai. Dar sufletele vorbeau, își întinseseră mâna.

Perdeaua dintre suflete o călcăseră în picioare. Mergeau alături, dar înspre ce destin? George simțea cum îl inundă ființa ceva cald ca o îmbrățișare.

Era bucuria de a avea pe cineva alături sau ceva din sufletul lui regăsit?

Din ziua aceea s'au ascuțit mereu ochii nevăzuți de după ferestă și vadă cum se strecoară absentă o pereche pe străzile provinciale. Multe din admiratoarele lui: dinainte au stăruit să apere generos onoarea căminului păngărit a celui plecat la oaste, mulți văzuseră lucruri neîntâmpate, n'aveau însă motive de reprezentanți: moralei să se alarmeze. Nu se întâmplase nimic.

Indiferentă viața sau moartea. Privești moartea ca o eliberare.

Ora 16.30.

Intr'adevăr nu m'am înșelat.

După scurțul popas la O. M. plecăm spre T. Ordinul de marș s'a dat. Se fac pregătiri. Mărșăluim până noaptea. În drum ne surprinde aviză inamică. Un singur rănit.

Noaptea dormim în cort. Nu voiu uita curând această primă noapte de cort.

Fără iarbă, fără nici un așternut, dorm pe pământul gol.

Ca civil, faci mofturi pentru o cameră igrasoasă, o plapomă sau dezarticulată.

Patul, săpunul, apa, peria de dinți, se par lucruri atât de naturale, atât de obligatorii făcând parte din inventarul vieții, încât nici nu simți binefacerea lor.

La războiu accepți orice lipsă fără murmur. Adorm.

Mă trezește ordonanța care aduce de undeva un braț de paie. Mă trântesc în noul așternut cu voluptate. Sunt fericit! Cât de simplită poate trăi omul și cum își complică degeaba existența!

Mă chinuesc să-mi reamintesc cum arată Nora. Nu cumva dragostea e o simplă derivație a bunului trai?...

Câteva zile de război îi schimbase perfect felul de a privi viața.

Cât de copilărească i se părea acum revolta împotriva pașilor burghezi din urbea lui, împotriva străzilor întortocheate, împotriva liniștii coplesitoare.

Ar fi dat acum totul pentru câteva zile de liniște.

Până la o vârstă omul nu se vede decât pe sine. Suferința îl face să descopere că există și alți oameni, căci acei oameni au un suflet ca și al lui, au clipele lor de soare ori de castran.

Din locul unde viața se îngână cu moartea, George Petridavu descoperise viața.

Până acum, deși se credea format, dorise totul deagata, ca odinioară jucăriile. Dacă

viața nu binevoia să-i împlinească dorințele, se bosumfla și; arunca cu praștia vorbelor în viață, în oameni. Suferința îl făcea acum să înțeleagă.

Au urmat apoi zile mai grele, marșuri și mai oboșitoare.

Pașul trudit al ostașului român răscoala praful din satele basarabene și se apropia de Odesa.

În clipele de răgaz din adăposturile săpate în grabă, eoul clipeilor petrecute cu Nora mai băteau încă la poartă amintirii. George Petridavu se scutura însă ca de amintirea unui păcat, strivea gândul, îl înăbușea.

— Soțul ei e un camarad care înfruntă moartea ca și mine la ceașă oră — își spunea sublocotenentul Petridavu.

Se gândea acasă ca la un altar.

A mă gândi la Nora, ar fi sacrilegiu. Rădica brusc capul. Trăgea spre inamic, fără țintă. Și în pocnitura armei, Petridavu spera să amuțască o chemare.

Într'o noapte de Septembrie, se predau vreo zece ostași inamici. Informațiile ce le dau sunt bune: inamicul se retrage. Comandanții batalionului ordonă incursiuni pe tot frontul.

Plotonul sit. Petridavu se pregătește de acțiune.

În legătură prin agenți cu unitatea vecină din dreapta, un regiment de cavalerie. Nu trage n'ct un foc de armă. Grupele înaintează pe rând, în liniște, tărși.

Pași abia ating pământul, de parcă ar fi un strat subțire de gheață de care ține frică să nu se spargă.</